

Møteinnkalling - Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Arkivsak: 22/188
Møtedato/tid: 15.09.2022 kl. 09:00 – 16.00
Møtested: Kommunestyresalen

Møtet avvikles for åpne dører, i tråd med kommuneloven § 11-5.

Eventuelle forfall, eller spørsmål om habilitet, meldes til Konsek Trøndelag IKS
v/ Jorunn Sund på telefon 959 85 828, eller e-post: jorunn.sund@konsek.no

Varamedlemmer møter etter nærmere innkalling.

Trondheim/Steinkjer, 07.09.2022

Lars Ketil Aasland (sign.)
Leder av kontrollutvalget

Jorunn Sund
førstekonsulent
Konsek Trøndelag

Kopi: Varamedlemmer, ordfører, kommunedirektør og Revisjon Midt-Norge SA

Sakliste

Saksnr.	Sakstittel
12/22	Orientering og besøk ved Snåsa helsehus
13/22	Orientering fra kommunedirektøren
14/22	Forvaltningsrevisjon for vann- og avløpstjenesten
15/22	Budsjettkontroll pr. 31.08.2022
16/22	Forslag til budsjett 2023 med økonomiplan 2023-2026 for kontrollutvalget
17/22	Referatsaker
18/22	Eventuelt
19/22	Godkjenning av møteprotokoll 15.09.2022

Orientering og besøk ved Snåsa helsehus

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Møtedato

15.09.2022

Saknr

12/22

Saksbehandler Jorunn Sund

Arkivkode FE-033

Arkivsaknr 20/297 - 12

Forslag til vedtak

Tar den gitte informasjonen til orientering.

Saksopplysninger**Plan for dagens besøk ved Helsetunet og samtaler:**

Oppmøte i kommunestyresalen til kl. 09.00. Kontrollutvalget må beregne at vi ikke er ferdig før kl. 16.00 denne dagen. Det vil si at man ikke har anledning å gå før møtet er ferdig. Dagen inneholder besøk ved Snåsa helsehus med samtaler, og på slutten av dagen, et ordinært kontrollutvalgsmøte med behandling i henhold til sakliste.

kl.09.00 – 10.00 – Introduksjon.

Tilstede: Enhetsleder helse og omsorg Ragnhild Moum Agle, Hilde Larssen, avdelingsleder hjemmetjenesten, Ann Elin Øverli, avdelingsleder sykeheimen og Ingrid Aasum, avdelingsleder Hovteigen bofellesskap.

Det kontrollutvalget ønsker å høre noe om er: organiseringen av oppgaver, bemanningsendringer og kompetanse. Hva lykkes vi med? Hva er våre utfordringer?

kl.10.10 - 11.10 - omvisning.**kl.11.20 - lunsj i kommunestyresalen.**

Enhetsleder helse og omsorg Ragnhild Moum Agle har ordnet med lunsj til dere.

kl.12.00 - 12.30 Tillitsvalgt og verneombud.

Tilstede: Vigdis Bakken, HTV/PTV sykepleierforbundet, Jan Tore Iversen, PTV fagforbundet, Unn Merete Bomo, HTV/PTV delta, Verneombud Anne Hanem og HVO Åsa Tørring, HVO

kl. 12.30 - 13.00 - Kontrollutvalgets oppsummering etter omvisning og samtaler.**Se sakskartet fra kl. 13.00 – 16.00****Vurdering:**

Hvis ikke annet kommer frem, tas den gitte informasjonen til orientering.

Orientering fra kommunedirektøren

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Møtedato

15.09.2022

Saknr

13/22

Saksbehandler Jorunn Sund

Arkivkode FE-033

Arkivsaknr 20/297 - 11

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar informasjonen til orientering.

Saksopplysninger

- Kommunedirektøren innkalles for å forklare kontrollutvalget kommunens behandling og salg av dyrket mark og skogseiendommer i kommunen. (§ 5 andre ledd i konsesjonsloven)
- Hvordan behandler Snåsa kommune salg av konsesjonspliktig skogseiendommer over 500 dekar produktiv skog? · Hvordan forholder kommunen seg til salg av dyrket mark og skogseiendom der skogseiendommen er under 500 dekar?
- Kontrollutvalget etterspør eierskapsmelding for kommunal eierskap og om det er behandlet eierskapsmelding i kommunestyret i første halvdel av 2022.
- Kontrollutvalget har tilgang til First Agenda og ønsker at kontrollutvalgets dokumenter legges inn her. Hvordan skal vi ordne det rent praktisk?
- Det er også ønskelig at informasjon om kontrollutvalget oppdateres på kommunens hjemmeside, og at det ligger lenke fra kommunens hjemmeside til konsek.no sin nettside. Kan kontrollutvalgets møter legges inn i kommunens møtekalender?
- Kontrollutvalget ber også om en orientering om rutiner for godtgjøring til ulike utvalg (inkludert kjøregodtgjøring)

Vurdering

Kontrollutvalget vil få en orientering der man oppfordres til å stille spørsmål, dette for å få best mulig innblikk i de sakene som etterspørres.

Forvaltningsrevisjon for vann- og avløpstjenesten

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Møtedato

15.09.2022

Saknr

14/22

Saksbehandler Jorunn Sund

Arkivkode FE-217, TI-&58

Arkivsaknr 21/300 - 6

Forslag til vedtak

1. Kontrollutvalget tar forvaltningsrapporten for vann- og avløpstjenesten til etterretning.
2. Kontrollutvalget oversender rapporten til kommunestyret med slik innstilling til vedtak:

1. *Kommunestyret tar rapporten til etterretning.*

2. *Kommunestyret ber kommunedirektøren følge opp rapportens anbefalinger:*

- *Lage en avløpsplan som gir oppdatert informasjon om avløpsanleggene i kommunen som igjen gir kommunestyret bedre styringsgrunnlag for å ha god helhetlig informasjon om ledningsnettet.*
- *Det skal sees på de mangler som ikke samsvarer med kravene i regelverket knyttet til avsetninger og bruk i selvkostfond for avløp,.*
- *Det er behov for å se på beregningene av fordelingsnøklerne til indirekte kostnader fra 2016.*

3. *Kommunestyret ber kommunedirektøren innen 1.mars 2023 gi skriftlig rapport til kontrollutvalget på hvordan anbefalingene er fulgt opp.*

Vedlegg

Endelig rapport vann- og avløpstjenesten

Saksopplysninger

Kontrollutvalget bestilte en forvaltningsrevisjon av vann og avløpsområdet i Snåsa kommune i sak 14/21. Aktuelle undersøkelsesområder for forvaltningsrevisjonen er ifølge bestillingen følgende:

1. Er kommunens vannforsyning av tilstrekkelig kvalitet?

- Drikkevannskvalitet
- Leveringssikkerhet
- Distribusjonssystem

Revisor konkluderer med at kommunens vannanlegg er av tilstrekkelig kvalitet og sikrer tilstrekkelig leveringssikkerhet. Tilhørende distribusjonsnett er i hovedsak i tilfredsstillende stand i dag og kjente behov er vedtatt utbedret. Det mangler en vannplan som gir oppdatert informasjon om vannanleggene.

2. Er kommunens avløpssystem av tilstrekkelig kvalitet?

- Ivareta gitte renskrav
- Ledningsnett og beredskap
- Kapasitet

Revisor konkluderer med at i hovedsak har kommunens avløpssystem med tilhørende ledningsnett av tilstrekkelig kvalitet og kjente behov er vedtatt utbedret. Det mangler en avløpsplan som gir oppdatert informasjon om avløpsanleggene.

3. En gjennomgang av selvkost knyttet til vann og avløp og gebyr som betales

- Vedlikeholdsetterslep og investeringsbehov – utvikling av gebyr
- Relevante regnskapsposter for direkte kostnader som er brukt i gebyrberegningene.

Revisor konkluderer med at selvkost innen vann og avløp er i hovedsak utført i samsvar med gitte krav. Det er noen mindre mangler knyttet til avsetninger og bruk i selvkostfond for avløp, som ikke samsvarer med kravene i regelverket. Videre er det behov for revisjon av noen av

fordelingsnøklerne til indirekte kostnader fra 2016 i beregningene.

Kommunens gebyrer for vann og avløp er høye sammenlignet med landet for øvrig i 2021.

Metoden som er brukt er Intervju, dokument- og regnskapsgjennomgang. Overordnet tidsplan var på 300 timer. Oppstarten var i januar 2022 og levert innen fristen 10.09.2022. Prosjektet omhandler et utvalg av lovbestemmelser, revisor opplyser at prosjektet ikke dekker alle lovkrav for tjenestene. Det opplyses om at det er samarbeidet med oppdragsansvarlig finansiell revisor på selvkostområdet. Det er sett på kommunens beregning og etterkalkyle av selvkost for 2021 og fondsavsetning til selvkost de siste fem årene.

Private vannverk omfattet ikke av undersøkelsen.

Oppdragsansvarlig revisor vil delta i møtet og orientere om rapporten.

Vurdering

Det er innsamlet regnskapsdata og gjennomført intervjuer og innhentet relevant informasjon knyttet til undersøkelsens problemstillinger i forhold til prosjektplan. Rapporten viser et bilde av vann- og avløpstjenesten der rapporten sier noe om forbedringspunkter og mangler som man ønsker å belyse. Det er informasjon om ledningsnettet på side 21/22 i rapporten som er viktig å merke seg. Det er ikke angitt i sammendraget fra revisor. Ved å følge revisors anbefalinger også angående god helhetlig informasjon om ledningsnettet, vil det kunne gi kommunestyret bedre styringsgrunnlag.

Kontrollutvalget anbefales å ta rapporten til etterretning.

Saken oversendes til kommunestyret med innstilling til kontrollutvalgets vedtak, Rapporten tas til etterretning der kommunestyret ber kommunedirektøren følge opp rapportens anbefalinger.

Kommunaldirektøren bes følge opp anbefalingene med skriftlig rapport til kontrollutvalget innen 01.03.23.

Vann- og avløpstjenesten

Snåsa kommune
FR 1192

FORORD

Revisjon Midt-Norge SA har gjennomført denne forvaltningsrevisjonen på oppdrag fra Snåsa kommunes kontrollutvalg i perioden januar 2022 til august 2022.

Kontrollutvalget skal påse at forvaltningsrevisjon gjennomføres, jf. lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) § 23-2 punkt c). Forvaltningsrevisjon innebærer å gjøre systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets eller fylkestingets vedtak og forutsetninger¹.

Revisjonsteamet har bestått av prosjektleder/oppdragsansvarlig Arve Gausen, prosjektmedarbeidere Eirik Gran Seim og kvalitetssikrer Johannes Nestvold og Unni Romstad. Revisor har vurdert egen uavhengighet overfor Snåsa kommune, jf. kommuneloven § 24-4 og forskrift om kontrollutvalg og revisjon kapittel 3.

Forvaltningsrevisjonen er gjennomført i henhold til NKRFs² standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001.

Vi vil takke alle som har bidratt med informasjon i prosjektet. En oversikt over tidligere gjennomførte prosjekter finnes på vår hjemmeside www.revisjonmidt-norge.no.

Orkanger, 15.8.2022

Arve Gausen

Oppdragsansvarlig revisor

¹ Kommuneloven § 23-3, 1.ledd

² Norges Kommunerevisorforbund, www.nkrf.no

SAMMENDRAG

Undersøkelsen omfatter en forvaltningsrevisjon av kommunens system for vannforsyning og avløpssystem samt beregning av selvkost tilknyttet disse tjenestene. Undersøkelsen omfatter kommunens eide vann- og avløpssystem og har tre problemstillinger:

Er kommunens vannforsyning av tilstrekkelig kvalitet?

Revisor konkluderer med at kommunens vannanlegg er av tilstrekkelig kvalitet og sikrer tilstrekkelig leveringssikkerhet. Tilhørende distribusjonsnett er i hovedsak i tilfredsstillende stand i dag og kjente behov er vedtatt utbedret. Det mangler en vannplan som gir oppdatert informasjon om vannanleggene.

Er kommunens avløpssystem av tilstrekkelig kvalitet?

Revisor konkluderer med at i hovedsak har kommunens avløpssystem med tilhørende ledningsnett av tilstrekkelig kvalitet og kjente behov er vedtatt utbedret. Det mangler en avløpsplan som gir oppdatert informasjon om avløpsanleggene.

Er beregning av selvkost for vann og avløp i henhold til kommunelovens krav?

Revisor konkluderer med at selvkost innen vann og avløp er i hovedsak utført i samsvar med gitte krav. Det er noen mindre mangler knyttet til avsetninger og bruk i selvkostfond for avløp, som ikke samsvarer med kravene i regelverket. Videre er det behov for revisjon av noen av fordelingsnøkklene til indirekte kostnader fra 2016 i beregningene.

Kommunens gebyrer for vann og avløp er høye sammenlignet med landet for øvrig i 2021. Det var 470 innbyggere tilknyttet kommunens vannanlegg i 2021. Det er tre kommunale vannanlegg og fire private vannanlegg i kommunen. Det var 1140 innbyggere tilknyttet kommunens avløpsanlegg i 2021. Totalt var det 2033 innbyggere i Snåsa kommune i 2021.

Anbefalinger

Revisor anbefaler Snåsa kommune å revidere vann- og avløpsplan som behandles politisk. Dette for å sikre et helhetlig informasjonsgrunnlag og å gi en oversikt over status, behov og utfordringer i kommunens vann- og avløpstjeneste.

INNHOLDSFORTEGNELSE

Forord	2
Sammendrag.....	3
Innholdsfortegnelse	4
1 Innledning.....	6
1.1 Bestilling	6
1.2 Problemstillinger	6
1.3 Vann og avløp	6
1.4 Metode	9
2 Vanntjenesten	11
2.1 Revisjonskriterier	11
2.2 Innhentet informasjon	11
2.2.1 Drikkevannskvalitet og kapasitet	11
2.2.2 Leveringssikkerhet	14
2.2.3 Distribusjonssystemet	15
2.3 Vurderinger	16
2.3.1 Drikkevannskvalitet og kapasitet	16
2.3.2 Leveringssikkerhet	16
2.3.3 Distribusjonssystemet	17
3 Avløpstjenesten.....	18
3.1 Revisjonskriterier	18
3.2 Innhentet informasjon	18
3.2.1 Kvalitet og kapasitet i kommunens avløpsanlegg	19
3.2.2 Ledningsnettet	20
3.3 Vurderinger	21
3.3.1 Kvalitet og kapasitet i kommunens avløpsanlegg	21
3.3.2 Ledningsnett	21
4 Selvkost.....	23
4.1 Revisjonskriterier	23
4.2 Innhentet informasjon	23
4.2.1 Kommunens selvkostmodell	23
4.3 Vurdering.....	26
5 Gebyrutvikling og faktureringsrutiner.	27
5.1 Gebyrutvikling.....	27
5.1.1 Revisors oppsummering	28
5.2 Faktureringsrutiner vann og avløp	28
5.2.1 Revisors oppsummering	30
6 Høring	31
7 Konklusjoner og anbefalinger	32

7.1	Konklusjon.....	32
7.2	Anbefalinger	32
	Kilder	33
	Vedlegg 1 – Utledning av revisjonskriterier.....	34
	Vedlegg 2 – Høringssvar	41

Tabell

Tabell 1.	Vannkvalitet kommunalt drikkevann i Snåsa kommune	14
Tabell 2.	Fondsutvikling 2016-2021 for vann og avløp (tall i tusen).....	25
Tabell 3.	Kostnads- og inntektsfordeling – vann 2020 – 2026 (Scenario 2, høsten 2021).....	27
Tabell 4.	Kostnads- og inntektsfordeling – avløp 2021 – 2026 (februar 2022).....	27
Tabell 5.	Aktuelle fremtidige investeringer avløp	28
Tabell 6.	Årsgebyr for vann og avløp 2021 sammenlignet med landet for øvrig	28

Figurer

Figur 1.	Administrativ organisering med søkelys på utviklingsenheten	8
----------	---	---

1 INNLEDNING

I dette kapittelet gjennomgår vi bestilling, problemstillinger og bakgrunn for prosjektet.

1.1 Bestilling

Kontrollutvalget bestilte en forvaltningsrevisjon av vann- og avløpsområdet i Snåsa kommune, sak 24/20. Aktuelle undersøkelsesområder for forvaltningsrevisjonen var følgende: kommunens vannforsyning og avløpssystem samt selvkost for vann og avløpsgebyret.

1.2 Problemstillinger

Følgende problemstillinger besvares i rapporten:

1. Er kommunens vannforsyning av tilstrekkelig kvalitet?
2. Er kommunens avløpssystem av tilstrekkelig kvalitet?
3. Er beregning av selvkost for vann og avløp i henhold til kommunelovens krav?

1.3 Vann og avløp

Innbyggere i Norge ønsker og forventer rent drikkevann. Det kan imidlertid skje ulykker, kriser, trusler og naturfenomen som kan påvirke vannforsyningen. Et vannverk må være i stand til både å vurdere og håndtere disse. Noen situasjoner hvor sikkerhet og beredskap ved vannforsyningen blir satt på prøve er eksempelvis flom, tørke, brann, strømsvikt og forurensning. Det er vannverkseier som har ansvaret for å sørge for et trygt og godt drikkevann.

Avløpsvann er vann som er brukt i husholdninger, industri og annen virksomhet, som må transporteres bort og renses forsvarlig før det slippes ut til naturen igjen. Slammet fra avløpsrenseprosessen gjenbrukes i stor grad som gjødsel og jordforbedringsmiddel i jordbruket og på grøntarealer.

Vi har hentet ut informasjon fra to rapporter som viser relevante nasjonale utfordringer med kommunens vann- og avløpsanlegg. Den første rapporten er fra Norsk Vann og utarbeidet av Sintef og Norconsult. Rapporten viser til investeringsbehov for vann og avløp i perioden 2021 til 2040. Den andre rapporten omfatter en uavhengig gransking av hendelsen ved Kleppe Vannverk i 2019, utarbeidet av Sintef.

Utfordringer nasjonalt til vann- og avløpstjenesten

Kommunalt investeringsbehov for vann og avløp 2021 -2040³ er estimert til 332 milliarder kroner. For Trøndelag er investeringsbehovet estimert til kr 28,6 milliarder kroner frem til 2040.

³ Norsk Vann – rapport 259/2021 utført av forfattere fra Sintef og Norconsult

Dette for å møte befolkningsveksten og oppnå tilfredsstillende kvalitet på vann- og avløpstjenesten. Konsekvenser av økt urbanisering og klimaendringer, samt å oppfylle øvrige myndighetskrav skal også ivaretas. Det pekes blant annet på følgende utfordringer i rapporten:

- Den nødvendige fornyelsesraten for vann- og avløpsledninger er betydelig. Gjennomsnittlig alder på vannledningsnettene er 34 år. Gjennomsnittlig alder på avløpsledningsnettene er 31 år.
- En stor andel av de nødvendige investeringene i overvannsledninger vil komme tidligere enn beregnet grunnet tilpasning til klimaendringer, og rehabilitering av eksisterende overvannsledninger.
- Lekkasjeandelen i vannledningsnettene anslås til over 30 prosent i snitt, og mengden fremmedvann i spillvanns- og fellesavløpsnettene, utgjør i mange kommuner over 50 prosent av det som tilføres renseanleggene.
- Investeringsbehovet for vannbehandlingsanlegg kommer hovedsakelig av at anleggene enten har begrenset kapasitet og må utvides, eller at anlegget er gammelt, slitt, og ikke lenger yter like godt som tidligere.

En investering på over 300 milliarder kroner de neste 20 årene vil medføre en betydelig gebyrøkning. For den enkelte husholdning vil gebyrveksten være avhengig av hvor mye den enkelte kommune allerede har investert. En gjennomsnittlig husstand betalte i 2019 i sum kroner 9 579 (inkludert merverdiavgift) i vann- og avløpsgebyrer, ifølge rapporten. Med det beregnede investeringsbehovet som ligger til grunn de neste 20 årene, vil gebyrene bli vesentlig høyere. Normalgebyret vil nærme seg 20 000 kroner, og med de variasjonene man har i behov og demografi, vil innbyggerne i mange kommuner måtte forvente gebyrer opp mot tre ganger dagens nivå.

Forurenset drikkevann i Askøy

SINTEF gjennomførte i 2019 en uavhengig granskning av hendelser knyttet til Kleppe vannverk i Askøy kommune⁴. Sykdomsutbruddet viste seg å skyldes levering av mikrobielt forurenset drikkevann fra Kleppe vannverk. Bakterien *Campylobacter jejuni* ble senere påvist både i vannprøver og i avføringsprøver fra syke pasienter. Det har blitt anslått at drøyt 2 000 mennesker ble syke av drikkevannet i løpet av to uker, og totalt 76 personer ble innlagt på Haukeland universitetssjukehus for behandling av mage-/tarminfeksjon. Rapporten konkluderer med at årsakene til sykdomsutbruddet var:

- Innlekking av forurenset vann til høydebasseng i Kleppesonen

⁴ Rapport – Uavhengig granskning av hendelse ved Kleppe vannverk 2019, Sintef – 29.1.2021.

- Kilden til forurensningen er avføring fra ville dyr og fugl fra terrenget over høydebassenget
- Forurensningen ble transportert inn i høydebassenget i perioder med store nedbørsmengder etter en lang tørkeperiode
- Følgende mangler ble knyttet til internkontrollen:
 - Ikke fulgt opp prosedyrer for utførelse av ROS-analyser
 - Manglende oppdatering av blant annet prosedyrer for tilsyn og vedlikehold av høydebasseng
 - Mangler en oppdatert og tilgjengelig beredskapsplan for vann og avløp
 - Mangler risikobaserte langtidsplaner for ledningsfornyelse
- Kommunen har ikke anvendt rekkefølgekrav som et virkemiddel for raskere gjennomføring av drikkevannsrelaterte utbygginger.
- Mattilsynet kunne ha fulgt opp vedtak på en bedre måte, og kontrollert at tiltak ble gjennomført i praksis.

Organisering av vann- og avløpstjenesten i Snåsa kommune

Rådmannen har organisert administrasjonen med tre ulike kommunalsjefer for Helse, pleie og omsorg, Oppvekst og Utviklingsenheten. I tillegg er de merkantile stabsfunksjoner underlagt rådmannen. Tekniske tjenester er lagt til Utviklingsenheten. Vann og avløpstjenesten er en del av utviklingsenhetens ansvarsområde.

Kilde: Revisor og intervjudata

Figur 1. Administrativ organisering med søkelys på utviklingsenheten

Det er kommunalsjef for utviklingsenheten som styrer utviklingsenheten hvor vann- og avløpstjenesten er organisert. Det er en avdelingsingeniør og en driftsleder som styrer 2 årsverk driftsoperatører på uteenheten med ansvar for drift av kommunens vann- og avløpsanlegg.

1.4 Metode

Problemstillingene for denne undersøkelsen er besvart med data fra gjennomgang av sentrale dokumenter for kommunens vann- og avløpstjeneste. Dokumentasjon om selvkost er hentet både fra kommunen og kommunens leverandør for selvkostregnskapet - EnviDan. Det er videre innhentet data fra Mattilsynet knyttet til deres tilsyn med kommunens vannanlegg. Dokumentgjennomgangen er sammenstilt med intervjuinformasjon for å få frem data om kommunens vann- og avløpsanlegg fra ulike kilder. Videre er det innhentet data fra SSB og Miljødirektoratet for å supplere dataene ytterligere. Revisor har sett på kommunens eide vann- og avløpsanlegg i denne undersøkelsen, og ikke de som eies privat.

Revisjonen har videre gjennomført intervjuer med i alt sju personer, fordelt på fem ulike intervjuer. Intervjuene ble gjennomført ved at revisjonen stilte spørsmål fra en forberedt intervjuguide. Det ble skrevet referat som senere ble godkjent/verifisert av intervjuobjektene. Intervjuene er gjennomført via video/teams. De som er intervjuet, er utvalgt på grunnlag av at de har ansvar for tjenestene knyttet til undersøkelsesområdet. Ett av intervjuene er gjennomført med tre ansatte samtidig. En av disse var i permisjon fra sin stilling og en fungerte i denne stillingen, noe som ga oss utfyllende informasjon. Alle har fått mulighet til å si sin mening, og den enkeltes mening framkommer i referatet fra revisjonen samlet. Alle har fått intervjuet til verifisering, og vi mener dette sikrer at dataene gir uttrykk for deres oppfatning.

Intervju

Kommunedirektør - 7.1.2022

Økonomisjef - 9.1.2022

Kommunalsjef utvikling, ingeniør og ingeniør i permisjon - 17.2.2022

EnviDan – kommunens kontaktperson for selvkost - 1.3.2022

Mattilsynet – kommunens kontaktperson (vanntjenesten)

Det er ikke gjennomført stedlige møter med kommunens ansatte eller besiktigelser av kommunens vann- og avløpsanlegg. Rapporten baseres på data fra intervju og dokumentgjennomgang.

Forvaltningsrevisjonen omhandler et utvalg av lovbestemmelser og er ikke dekkende for alle lovkrav for disse tjenestene. Kravene er konkretisert i revisjonskriterier for hver problemstilling. Revisor har sett på kommunens beregning og etterkalkyle av selvkost for 2021. Det er innhentet informasjon for de fem siste år knyttet til fondsavsetningen for vann og avløp for å sikre at selvkost håndteres i samsvar med krav. Forvaltningsrevisjonen omhandler kommunens eide vann- og avløpsanlegg, og kommunens private vannverk er ikke omfattet av undersøkelsen. Det er heller ikke gjennomført brukerundersøkelser tilknyttet kommunens eide vann- og avløpsanlegg i denne undersøkelsen.

Revisor mener at de innsamlede dataene er tilstrekkelig for å besvare problemstillingene opp mot revisjonskriteriene, og at kombinasjonen av ulike metoder for datainnsamling har vært hensiktsmessige for å få belyst kommunens vann- og avløpsområde fra flere sider.

2 VANNTJENESTEN

Det er utarbeidet følgende problemstilling for temaet levering av vann til innbyggere som er tilknyttet kommunale vannanlegg:

Er kommunens vannforsyning av tilstrekkelig kvalitet?

2.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen:

- Kommunens vannanlegg skal ha tilfredsstillende kapasitet og drikkevannskvalitet.

I dette ligger det at drikkevannet skal tilfredsstillende krav til lukt, smak og farge samt at det skal overholde fastsatte grenseverdier. Vedlikeholds- og fornyingsplanen skal være oppdaterte i kommunen. Vannanleggene skal ha et dokumentert internkontrollsystem, som blant annet ivaretar en systematisk prøvetakingsplan som etterleves.

- Kommunens vannanlegg skal ha tilfredsstillende leveringssikkerhet.

I dette ligger det at det skal være tilrettelagt for reservevann ved kriser. Videre skal vaktordninger og beredskapsplaner som sikrer levering av tilstrekkelig med drikkevann være etablert. Kommunen skal ha system for å informere innbyggerne om vannkvaliteten og avvik/brudd knyttet til vannleveransen.

- Distribusjonssystemet skal være i tilfredsstillende stand slik at lekkasjer unngås.

I dette ligger det at drifts- og vedlikeholdsbehov skal være beskrevet for distribusjonssystemet. Det skal også være lagt til rette for systematisk rensing av ledningsnettet.

Utleddningen av revisjonskriteriene er beskrevet i vedlegg 1.

2.2 Innhentet informasjon

2.2.1 Drikkevannskvalitet og kapasitet

Snåsa kommune drifter 3 vannverk som leverer vann til 230 abonnenter, kommunen har omtrent 28000 meter ledningsnett tilknyttet disse, ifølge SSB. I 2021 var 23,1 prosent av kommunens innbyggere tilknyttet kommunale vannanlegg.

Gjennom intervju har vi fått bekreftet at Snåsa kommune eier 3 vannverk som leverer vann til tilknyttede innbyggere. Vannanleggene har tilstrekkelig kapasitet til å levere vann til de som er tilknyttet vannanleggene, ifølge intervjudata. Det har vært en administrativ utredning i kommunen om hvilke vannkilder Vest-Snåsa vannanlegg skulle tilknyttes, ifølge kommunestyrets sak 49/21. I saken ble det utarbeidet ulike alternativer (scenarioanalyse) til utbedring av vannanlegget. Kommunestyret endte opp med å velge Snåsavatnet som fortsatt vannkilde fremover med tilhørende vannrenseanlegg, samt utskifting av ledningsnett (scenario 2). Det ble videre konkludert med at det å rense råvannet fra Snåsavatnet vil gi tilstrekkelig kvalitet. Vannverket forsyner innbyggere fra Fjellvang i vest til Fagerbakken i øst, samt Kleiv og Gifstad grendeskole.

Nordsia vannverk har ifølge de som er intervjuet fra utviklingsenheten bra kapasitet i dag etter boring av ny brønn og gjennomførte tiltak på ledningsnett. Videre uttaler de at Fjellset vannverk har «ok» kapasitet i dag.

Kommunens kontaktperson i Mattilsynet sier at kommunens vannanlegg er godkjent.

Kommunale vannanlegg

Vest-Snåsa vannverk med 200 abonnenter og vannkilde Snåsavatnet.

Nordsia vannverk med 21 abonnenter og vannkilde grunnvannsbrønn.

Fjellset vannverk med 9 abonnenter og vannkilde grunnvannsbrønn.

Kilde: Snåsa kommune og Mattilsynet 2021

Drikkevannskvalitet

Det er etablert en internkontrollbok for kommunale vannforsyningsanlegg i Snåsa kommune. Den omfatter krav gitt i lov til kommunens vannverk, mål for driften av vannanleggene, informasjon om organisering og ansvar, HMS, vannverkene, driftsplaner, renholdsplan ledningsnett, magasin og vannbehandlingsanlegg, prøvetakingsplan og driftsjournal samt beredskapsplan knyttet til vannanleggene.

Vest-Snåsa vannanlegg har inntaket av råvannet 20 meter under vannspeilet i Snåsavatnet. Råvannet renses via to barrierer: marmor/sandfilter samt UV-anlegg (vannet blir gjennomlyst av UV-lys). Det er ikke behov for å bruke klor til rensing av vannet, kun ved vedlikehold og renhold av ledningsnett.

Det har kommet spørsmål om vannkvaliteten fra innbyggerne, og det er presentert prøvedata på vannkvaliteten for kommunens hovedutvalg. Ingen prøver viser farlige verdier og er innenfor

krav, men man ser at jerninnholdet er noe for høyt og gir noen utfordringer knyttet til lukt, smak og farge på vannet, ifølge de som er intervjuet. Jerninnholdet er fortsatt lavere enn kravene, men det gir farge på vannet. Kvaliteten i vannet er i samsvar med krav, noe som også bekreftes av kontaktperson fra Mattilsynet. Vest-Snåsa vannverk benytter jernklorid i renseprosessen, dette fjerner blant annet humusrester og andre organiske stoffer, ifølge avdelingsingeniør. I tillegg til at det bidrar til å redusere innhold av løst reaktivt jern. I 2021 hadde vannanlegget 2 av 8 prøver som overskred grenseverdi for jern. En sannsynlig årsak kan være at driftsoperatører reagerte på forhøyet jerninnhold, med å strupe dosering av jernklorid, noe som hadde motsatt effekt. Dette medfører at løst jern ikke felles ut tilstrekkelig når vannet til slutt alkaliseres og kjøres gjennom marmorfilter. Det kan legges til at grenseverdien er satt til 0,2 mg/l, og at høyeste registrert verdi lå på 0,25 mg/l.

Nordsia og Fjellset vannanlegg henter vannet fra grunnvannsbrønn og det er ikke behov for ytterligere rensing av råvannet, ifølge de som er intervjuet. Dette begrunnes med at grunnvannet møter alle krav uten rensing eller tilsats av kjemikalier. Imidlertid er det på Nordsia installert et UV-anlegg, dette var i bruk før det ble boret grunnvannsbrønn. UV-anlegget står nå kun i beredskap siden grunnvannet er godt nok. Fjellset vannverk er så lite at det faller utenom Mattilsynets krav til prøvetaking og innrapportering, ifølge avdelingsingeniør. Kravet til plangodkjenning av vannanlegg fra Mattilsynet reguleres av drikkevannsforskriftens § 18. Kravet er at produsert vann i vannanleggene er per døgn på minst 10 m³. Videre er det da krav om kun en råvannsprøve hvert år fra disse anleggene, jf. § 19. Veileder til drikkevannsforskriftens § 18 sier blant annet at et vannforbruk på 10 m³ per døgn tilsvarer forbruket til 50 personer forutsatt et døgnforbruk på ca. 200 liter per person⁵. Det er tilknyttet 9 abonnenter på dette anlegget.

Kommunen tar prøver av vannet i vannanleggene. Dette samsvar med en prøvetakingsplan, og vannprøvene sendes til analyse av laboratoriebedriften. Det tas månedlige prøver med hensyn til bakteriologiske parametere. Tilleggsprøver utføres etter gjeldende prøvetakingsplan. Tiltak etter avvik utføres etter nærmere pålegg fra Mattilsynet som får automatisk varsling hvis grenseverdier overstiges. Mattilsynets kontaktperson bekrefter at internkontrollen er i samsvar med krav. Mattilsynet har varslet vedtak i 2020 om farekartlegging. Dette var fordi kommunen ikke hadde oversikt over felleskummer, hvor avløp og drikkevann var i samme kum. Kommunen har fulgt opp avvikene i vedtaket og saken er lukket fra Mattilsynet sin side.

⁵ Veiledning til drikkevannsforskriften § 18: Plangodkjenning | Mattilsynet

I SSB gis det en oversikt over kommunens vannkvalitet på eide vannanlegg. Denne vises i neste tabell⁶. Innrapporterte tall til SSB viser at det var 470 innbyggere som var tilknyttet kommunalt drikkevann i 2021 og at drikkevannet er av tilfredsstillende kvalitet.

Tabell 1. Vannkvalitet kommunalt drikkevann i Snåsa kommune

Indikatorer vannkvalitet, år 2021.	Snåsa
Andel innbyggere tilknyttet kommunalt vannverk forsynt med grunnvann eller desinfisert overflatevann som hovedkilde (prosent)	100 %
E.coli: Andel innbyggere tilknyttet kommunalt vannverk med tilfredsstillende prøveresultater (prosent)	100 %
Intestinale enterokokker: Andel innbyggere tilknyttet kommunalt vannverk med tilfredsstillende prøveresultater (prosent)	100 %
Farge: Andel innbyggere tilknyttet kommunalt vannverk med tilfredsstillende prøveresultater (prosent)	100 %
PH: Andel innbyggere tilknyttet kommunalt vannverk med tilfredsstillende prøveresultater (prosent)	100 %

Kilde SSB

De som er intervjuet fra kommunen og Mattilsynet bekrefter at vannkvaliteten i kommunens vannanlegg er av tilfredsstillende kvalitet og innenfor grenseverdiene.

Kommunens kontaktperson i Mattilsynet sier at i 2020 var det 2 hendelser med UV behandlet råvann på nettet, hvor vannet ikke var gjennom sandfilter først. Da varslet kommunen om kokepåbud til innbyggerne. Dette var av forsiktighetshensyn, ikke grunnet at prøver av vannet viste for høye verdier. Videre sier kommunens kontaktperson i Mattilsynet at kvaliteten ved de fire private vannanleggene i kommunen også er innenfor forskriftens krav til vannkvalitet.

Kommunens vannplan er fra 2006 og det er behov for revidering av denne, ifølge de som er intervjuet. Det har vært diskusjoner i kommunen om hvordan man skal øke andelen innbyggere i kommunal vannforsyning. Utdelingen, ifølge de som er intervjuet fra kommunen, er at når private vannverk har høy kvalitet og lav pris, er det vanskelig å overbevise eierne om å la kommunen ta over anlegget. I Trønder-Avisa vises det blant annet til at styreleder for Snåsa private vannverk avviser at vannverket er til salgs til kommunen⁷.

2.2.2 Leveringssikkerhet

De som er intervjuet, sier at Vest-Snåsa vannverk med i underkant av 200 abonnenter har Snåsavatnet som råvannskilde. Det mangler en umiddelbar reservevannkilde som kan kobles på. Høydebassenget på Finsås har to lagringstanker for fullrenset vann på til sammen 400m³, noe som gir 2 til 3 dagers reserve.

Dersom en forurensning eller feil på anlegget skulle oppstå, vil man benytte seg av brannstasjonen i Snåsa sentrum som forsynes av grunnvann fra Snåsa vannverk. Den har

⁶ 11786: Vannkvalitet. Kommunalt drikkevann, etter år, region og statistikkvariabel. Statistikkbanken (ssb.no)

⁷ [Snåsa, Politikk | Nekter å selge vannverket: – Det kan kommunen bare glemme \(t-a.no\)](#)

utstyr for å hurtigfylle tankbiler for transport og etterfylling av høydebassenget på Finsås (ca. 8 km).

De to mindre vannverkene på Fjellstad og Nordsia har ikke magasinbasseng, og må således skaffes tilkjørt nødvann fra kanner/tanker/tankbiler. Dette ved en eventuell krisesituasjon med bruk av vann fra brannstasjonen, ifølge beredskapsplanen til vannanleggene og intervjudata.

Drift av vannanleggene er underlagt en beredskapstelefon som er bemannet kontinuerlig. Driftspersonell rykker ut ved feil i vann- og avløpsanleggene. Kommunen har enveis overvåkningsanlegg av vann- og avløpsanleggene, det gir info om status og feil på anleggene, men anleggene kan ikke fjernstyres. Dette medfører at driftspersonell må kjøre ut ved behov. Ved driftsstans vil det gis SMS varsling til påkoblede innbyggere til vannanleggene om eksempelvis behov for koking av vannet. Dette skjer i systemet «Varsling 24», ifølge intervju og internkontrollboken.

2.2.3 Distribusjonssystemet

Ledningsnett og høydebasseng er underlagt renholdsplanen i internkontrollboken til vannanleggene. Hovedledningsnett spyles en gang hvert år. Dette er utført i 2020 og 2021 ifølge dokumentasjon i internkontrollboken.

De som er intervjuet sier at ledningsnett til Vest-Snåsa vannanlegg består av tre tidligere vannverk med forskjellig alder, trykklasser og dimensjoner. Kommunen har utfordringer med å få spylt og renset ledningsnett på en god måte, ifølge disse. Det er behov for å gjøre noe med ledningsnett. Administrasjonen har bedt om midler til å gjøre noe med dette. Det er vedtak i kommunestyret på kr 1 mill. i året de neste 4 år, ifølge årsbudsjett 2022 med tilhørende økonomiplan. På grunn av alderen på ledningsnett vet ikke ansatte helt hva som dukker opp når man graver. Det er ikke registrert mye lekkasjer i ledningsnett fra ansatte, og kommunen overvåker dette. Når det har vært lekkasjer i vannanleggene har dette hatt sin årsak i lekkasjer i tilknyttete boliger og bygninger tilknyttet næring. I de to øvrige vannanleggene betraktes ledningsnett til å fungere tilfredsstillende.

Lekkasjeprosenten i kommunens ledningsnett knyttet til kommunal vannforsyning var på 10 % i 2020, snittet i landet lå på 30 prosent⁸, ifølge tall fra SSB. Det kommunale ledningsnett er på 28 000 meter i 2020⁹. Av dette er 23500 meter fra perioden 1971-2000, det resterende er fra 2001 eller senere. Omtrent 26 000 meter består av kjent materiale og omtrent 2000 meter

⁸ KOSTRA Kommunal vannforsyning Snåase - Snåsa - SSB

⁹ SSB Kommunal vannforsyning Snåsa – 13143 Ledningsnett og tilknytning. Kommunalt drikkevann, etter år, statistikkvariabel og region.

består av ukjent eller annet materiale jf. SSB. Beregnet gjennomsnittsalder på ledningsnettets var på 31 år, ifølge disse tallene.

2.3 Vurderinger

2.3.1 Drikkevannskvalitet og kapasitet

- *Krav: Kommunens vannanlegg skal ha tilfredsstillende kapasitet og drikkevannskvalitet.*

Revisors vurderinger:

Kommunens vannanlegg har tilfredsstillende kapasitet og drikkevannskvalitet.

Det er revisors inntrykk at det er et systematisk arbeid knyttet til drift av kommunens vannanlegg og at det er etablert systematiske føringer i kommunens internkontrollbok til drift av vannanleggene. Videre at det er tilstrekkelig kapasitet i vannanleggene. Tilsyn med vannkvaliteten sikres gjennom en systematisk prøvetakingsplan for kommunens vannanlegg som etterleves. Imidlertid er kommunens vannplan fra 2006 og har et behov for en revidering, slik at den informerer om status, utfordringer og vedlikeholdsetterslep for vannanleggene i dag. Vannprøvene viser et noe høyt nivå av jern (innenfor krav) i vannet fra Vest – Snåsa vannanlegg, noe som kan gi lukt, smak og farge på vannet og må følges opp fremover. Dette for å sikre at igangsatte tiltak fungerer etter hensikten.

2.3.2 Leveringssikkerhet

- *Krav: Kommunens vannanlegg skal ha tilfredsstillende leveringssikkerhet.*

Revisors vurderinger:

Kommunens vannanlegg har tilfredsstillende leveringssikkerhet

Det er etablert etter revisors vurdering tilfredsstillende beredskapsplaner for levering av vann ved tankkjøring i alle vannanleggene. Vest - Snåsa vannanlegg har i tillegg høydebasseng som sikrer levering av vann i to til tre dager til innbyggerne ved driftsstopp. Reservevannet kjøres fra Snåsa private vannverk i tankbil. Revisor vurderer videre at det er etablert et system for varsling av avbrudd på levering av vann til innbyggere i systemet «Varsling 24» og ved 24 timers vaktordninger knyttet til både vann- og avløpsanlegg ved driftsstopp.

2.3.3 Distribusjonssystemet

- *Krav: Distribusjonssystemet skal være i tilfredsstillende stand slik at lekkasjer unngås.*

Revisors vurderinger:

Kommunens distribusjonssystem er i hovedsak i tilfredsstillende stand i dag og kjente behov for utbedringer er vedtatt i økonomiplanperioden.

Ledningsnettets på Vest-Snåsa vannanlegg har behov for utbedringer, noe som er realitetsbehandlet i kommunestyret og vedtatt utbedret. Behovet for utbedringer skyldes, etter revisors vurdering, utfordringer med å gjennomføre renhold av ledningsnettets. Dette grunnes i alder, ulike trykklasser og dimensjoner i ledningsnettets. Det er imidlertid lavt nivå på lekkasjer fra ledningsnettets (10 %), noe som er godt under landsgjennomsnittet (30 %), videre er kommunen i hovedsak kjent med materialet i ledningsnettets. Det er også en plan for renhold av ledningsnettets som følges opp i praksis, etter revisors vurdering. Imidlertid mangler det en oppdatert vannplan knyttet til beskrivelse av status for ledningsnettets.

3 AVLØPSTJENESTEN

Det er utarbeidet følgende problemstilling for temaet avløpstjenesten til innbyggerne som er tilknyttet kommunale avløpsanlegg:

Er kommunens avløpssystem av tilstrekkelig kvalitet?

3.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen:

- Kommunens avløpsanlegg skal være av god kvalitet.

I dette ligger det at kommunen skal ha oversikt over avløpsanlegg hvor dimensjonering, vedlikehold og oppgraderinger skal være dokumentert. Rensekrav som gjelder for kommunens avløpsanlegg, skal være beskrevet og følges. Videre sikre at avløpsanleggene har tilstrekkelig kapasitet for rensing.

- Ledningsnett skal være i tilfredsstillende stand.

I dette ligger det at ledningsnettet er dimensjonert, og vedlikehold skal foretas ut fra behov i avløpsanlegget. Beredskaps- og vaktordning skal være etablert for avløpsanleggene.

Utleddningen av revisjonskriteriene er beskrevet i vedlegg 1.

3.2 Innhentet informasjon

Vi har innledningsvis innhentet informasjon fra kommunen og miljødirektoratets karttjenester over registrerte avløpsanlegg eid av Snåsa kommune. Disse er presentert i neste kapittel. Informasjonen er basert på rapporteringsåret 2020 og 2021.

3.2.1 Kvalitet og kapasitet i kommunens avløpsanlegg

1140 innbyggere i Snåsa kommune er tilknyttet kommunale avløpsanlegg i 2021, ifølge SSB. De resterende 1006 innbyggerne er tilknyttet septik tømning i private avløpsanlegg. Snåsa kommune oppførte rundt 2008 et nytt renseanlegg i Midt-Snåsa basert på slamavskilling og infiltrasjon via bassenger. Det gamle og nedslitte anlegget ble revet da det nye anlegget med doble slamavskillere med en dobbel pumpestasjon var på plass. Fra pumpestasjonen pumpes restvannet ca. 1,1 km til slambassengene som ligger på motsatt side av Jørstadelva for infiltrasjon, ifølge avdelingsingeniør.

Kommunens avløpsanlegg er underlagt kommunal godkjenningsmyndighet, ifølge miljødirektoratet og intervju med ansatte. Dette medfører at det er kommunen som fører tilsyn og drifter avløpsanleggene.

Kommunale avløpsanlegg

Midt-Snåsa renseanlegg har kjemisk – biologisk rensesystem med utslipp til Snåsavatnet.

Vest-snåsa renseanlegg har biologisk rensesystem med utslipp til Snåsavatnet.

Agle Renseanlegg har biologisk rensesystem med utslipp til Granaelva.

Fjellstad avløpsanlegg har biologisk rensesystem med utslipp til Koltjønnå.

Kilde: Snåsa kommune og Miljødirektoratet 2021

Personekvivalenter (pe) er et mål på mengden organisk materiale i avløpsvannet. En pe defineres som den mengden organisk stoff som brytes ned biologisk med et biokjemisk oksygenforbruk over fem døgn (BOF5) på 60 gram oksygen per døgn. Avløpsanleggets størrelse i pe beregnes på grunnlag av største ukentlige mengde som går til renseanlegg eller utslippspunkt i løpet av året.

Avdelingsingeniør sier at dimensjonert kapasitet på Midt-Snåsa renseanlegg er 2.500 personekvivalenter (pe). Imidlertid er antall innbyggere tilknyttet dette anlegget i underkant av 1.000 pe i dag. Utslipp fra kommunens avløpsanlegg reguleres av forurensningsforskriften. Utslipp av avløpsvann fra tettbebyggelse med samlet utslipp mindre enn 2000 pe til innsjø jf. forurensningsforskriften §13 er lagt under kommunalt myndighetsområde. Dimensjonerende mengde for pumpestasjon Vegset (Nordsia) er beregnet til 350 pe når avløpsvannet overføres til renseanlegget. Dette er ca. 10 ganger normalt utslipp fra tilknyttede abonnenter på Vegset. Imidlertid vil en campingplass på Vegset øke belastningen i turistsesongen, og kommunen antar at det vil bli bygd ut noen fritidsboliger og permanente boliger rundt Vegset i kommende tiår. Utbedring og prosjektering av Nordsia/Vegset avløpsanlegg ble vedtatt av kommunestyret

i sak 7/2020. Hovedårsaken til ledige kapasiteten for renseanlegget er at det tidligere tok imot avløpsvann fra Snåsa meieri, som ble nedlagt for ca. 20 år siden.

Det er utarbeidet driftsplan med ukentlig, månedlig og generelt tilsyn for kommunens avløpsanlegg. Det tas prøver av rensset vann etter en prøvetakingsplan. Prøvetakingsplanen viser når det skal tas prøver i kommunens tre avløpsanlegg i 2022. Denne er oppdelt på uke og dag og om det er en døgnprøve eller stikkprøve. Prøvene sendes til SGS analyse for analyse og resultatformidling med gitte føringer på hva som skal analyseres. Det rapporteres årlig til miljødirektoratet for drift og resultat av utslipp fra kommunens avløpsanlegg i 2021.

Det største renseanlegget er Midt-Snåsa renseanlegg som i hovedsak betjener Snåsa sentrum. Her er det tilnærmet fullrensing (sentrifugering og bruk av jernklorid), prøvene viser at man oppnår 94-95% rensing av avløpsvannet. Det er god kvalitet på avløpsvannet anlegget leverer, bortsett fra litt utfordringer med overvann som kommer inn på avløpsnett. Anlegget ved Vegset camping vil kobles opp til ledningsnett til hovedanlegget på Midt-Snåsa. Hovedanlegget har nok kapasitet til å håndtere avløpsvannet. Agle og Vest-Snåsa er slamanlegg med infiltrasjon. Fjellstad er et minirensanlegg. Kommunen tar prøver av avløpsvannet og rapporterer årlig til Miljødirektoratet. Avløpsvannet er rensset tilstrekkelig og innenfor gitte krav, ifølge de som er intervjuet fra kommunen. Det vises i intervju til at kommunens avløpsanlegg har tilstrekkelig kapasitet i dag. Når det gjelder kommunens planer innen avløp, er det hovedplan vann og avløp som gjelder fra 2006 i dag.

3.2.2 Ledningsnett

I SSB vises det til at det er ca. 22550 meter ledningsnett til kommunalt spillvannsnett i 2021. Estimert gjennomsnittsalder på spillvannsnett er på 49 år av det med kjent alder. Andelen av spillvannsnett med ukjent alder er på 66 prosent. Lengde på separat spillvannsnett er 21423 meter og lengde på felles ledninger for både spill- og overvann er 1 128 meter, ifølge tall fra SSB.

I intervju med utviklingsenheten sies det at overvann og spillvann skilles i ledningsnett tilknyttet Midt-Snåsa renseanlegg. Overvann føres utenfor renseanlegget. Det er likevel noe utfordringer knyttet til at overvann føres til renseanlegget grunnet feilkoblinger.

På spørsmål om alderen på ledningsnett oppgir kommunen at renseanlegget ble etablert på midten av 80-tallet. De eldste rørene tilknyttet disse er sementrør, og nyere rør er av PVC. Det er ifølge kommunen, godt dokumentert i kart hvor rørene ligger.

En del hus som ligger grisgrendt til har egne avløpsanlegg. Der er det ikke noe alternativ til spredt avløp i dag og disse er ikke tilkoblet kommunens avløpsanlegg.

Det er rundt 700 abonnenter (husstander) som er tilknyttet kommunens avløpsanlegg. Slamtømming fra kommunens mindre avløpsanlegg og private avløpsanlegg utføres av entreprenør i henhold til kontrakt, ut fra plan utarbeidet av Snåsa kommune. Slammet tas imot ved slambehandlingsanlegget på Korsvollan hvor det utfører biologisk behandling av organisk avfall (slam). Slam fra slamavskillere tømmes regelmessig og transporteres til Snåsa kommunes godkjente slamanlegg på Korsvollan.

3.3 Vurderinger

3.3.1 Kvalitet og kapasitet i kommunens avløpsanlegg

- *Krav: Kommunen avløpsanlegg skal være av god kvalitet.*

Revisors vurderinger:

Kommunens avløpsanlegg har i hovedsak i god kvalitet i dag og kjente behov for utbedringer er vedtatt i økonomiplanperioden.

Det er vedtatt utbedringer knyttet til renseanleggene, noe som på sikt ivaretar kvaliteten i disse. Det er videre et systematisk arbeid i kommunen knyttet til å følge opp krav som gjelder rensing av avløpsvannet i anleggene etter revisors vurdering. Det er noen utfordringer knyttet til at overvann kommer inn på spillvannsnettet til renseanlegget som må følges opp videre, da dette er med å redusere renseeffekten i avløpsanlegget i perioder med mye nedbør. Det mangler en oppdatert avløpsplan, noe hadde gitt opplysninger om status, utfordringer og vedlikeholdsetterslep for kommunens avløpsanlegg. Det er revisors inntrykk at kapasiteten er tilstrekkelig i kommunens eide avløpsanlegg.

3.3.2 Ledningsnett

- *Krav: Ledningsnett skal være i tilfredsstillende stand.*

Revisors vurderinger:

Ledningsnettet er i hovedsak i tilfredsstillende stand og de vesentligste behov for utbedringer er vedtatt i økonomiplanperioden

Det er revisors inntrykk at kommunen har systematisk oversikt over kommunens avløpsledninger, og at man er i hovedsak kjent med behovet for drift og vedlikehold av disse. Det er noen utfordringer knyttet til overløp og feilkoblinger i kommunens avløpsledninger. Det er videre revisors inntrykk at det mangler en oppdatert avløpsplan som viser status og vedlikeholdsetterslep på ledningsnettet tilknyttet avløpsanleggene. Det rapporteres blant

annet om at 66 % av ledningsnettene har ukjent alder, ifølge SSB. Ett helhetlig informasjonsgrunnlag om ledningsnettene, ville, etter revisors vurdering, ha gitt kommunestyret et bedre styringsgrunnlag. Beredskap og vaktordninger tilknyttet avløpsanleggene er nærmere vurdert i kapittel 2.3.2.

4 SELVKOST

Det er utarbeidet følgende problemstilling om beregning av vann- og avløpsgebyret:

Er beregning av selvkost for vann og avløp i henhold til kommunelovens krav?

4.1 Revisjonskriterier

Følgende revisjonskriterier er utledet for denne problemstillingen:

Kommunen har brukt følgende i sine beregninger av selvkost:

- Relevante regnskapsposter for direkte kostnader er brukt i beregningene.
- Relevante regnskapsposter for indirekte kostnader er brukt i beregningene.
- Håndtering av fondsmidler er i samsvar med retningslinjer og krav til selvkost.

I dette ligger det å sjekke ut om selvkostberegningene er i henhold til kravene. Det er kommunen som beregner gebyret på grunnlag av sine kostnader med tjenesten.

Utleddningen av revisjonskriteriene er beskrevet i vedlegg 1.

4.2 Innhentet informasjon

I dette kapitlet presenteres data om kommunens selvkostberegning for vann og avløp.

Kommunens system for selvkost

De som er intervjuet om selvkost sier at kommunen benytter EnviDan som rådgiver og programleverandør for selvkost. Kommunens selvkost dokumenteres i programmet «Momentum Selvkost» for blant annet gebyrområdene vann og avløp. Programmet benyttes av kommunen både som grunnlag for utarbeidelsen av årsbudsjett med forslag til gebyr, og for årsregnskapet (etterkalkylen). Modellen er ifølge EnviDan bygd opp etter gitte krav i selvkostforskriften med veileder (1.1.2020). Snåsa kommune har vært med siden 2016 i EnviDans selvkostberegning. EnviDan har 270 kommuner på kundelisten samt ca. 30-40 renovasjonsselskap knyttet til selvkost, ifølge kontaktpersonen til EnviDan.

4.2.1 Kommunens selvkostmodell

Kommunens beregning av selvkost for vann og avløp i 2021 er dokumentert i et regneark. Dette er Snåsa kommunes selvkostregnskap. Systemet omfatter informasjon om kommunens tilknyttede gebyrområder, direkte regnskapsposter, fordelingsnøkler, anleggsregister, årets driftsregnskap, indirekte regnskapsposter, kalkylerente, selvkostfond og beregningsmetode kapitalkostnader samt oversikt over kommunens fremtidige investeringer.

Det gjennomføres budsjettmøte med kommunen i løpet av høsten for å utarbeide forslag til budsjett og årsgebyr for selvkostområdet i kommunen. EnviDan mottar regnskapsdata en uke før, disse gjennomgås i møtet og kvalitetssikres. I møtet er det oversikt over årets regnskapstall frem til siste måned før møtet, samt året i forkant. I møtet gjennomgås inntektssiden for seg sjøl, og artskontogrupper. Videre legges et uttrekk fra investeringsregnskap/budsjett for å gi et bilde på neste års gebyr og årlige gebyrutvikling fremover. Resultatet legges frem som forslag til årsgebyr og vedtas i kommunestyret. Et tilsvarende møte gjennomføres etter at regnskapsåret er avsluttet hvor tallene i selvkostregnskapet kvalitetssikres og etterkalkylen utarbeides. Der deltar økonomisjef og ansatte fra utviklingsenhet sammen med kontaktperson fra EnviDan. Kontaktperson fra EnviDan og kommunens ansatte mener at de får kvalitetssikret tallene og at beregningene gir et riktig bilde av kommunens selvkost.

Kommunens ansatte sier at de har samtaler med kontaktperson fra EnviDan, 2 ganger i året. Om høsten gjennomgås regnskapsførte poster hittil i året og tidligere år, for å få prognose og budsjett på neste års gebyr på vann og avløp. I slutten av januar gjennomgås regnskap for 2021, for å se om dette fikk eventuelle underskudd/overskudd. Det utføres også en kvalitetssikring av tallene i regnskapet.

Hvis man ser noe som ikke er budsjettet, går enkeltbilag gjennom og det gjøres eventuelt korrigeringer hvis det er feil. Dette medfører en ekstra kvalitetssikring av grunnlaget for selvkost. Det sjekkes videre at utgiftene føres på riktig år ved avslutningen. Alle ansatte innen selvkostområdet er listet opp i selvkostmodellen og det vises hvilken andel som tilhører og utgiftsføres i vann- og avløpsområdet. Ved slutten av året korrigeres lønn ved eksempelvis påløpte sykmeldinger eller permisjoner, som ikke var budsjettet.

Direkte regnskapsposter

Direkte regnskapsposter er summert i selvkostmodellen med uttrekk fra regnskapet på funksjon, hvor vann og avløp er ført i egne funksjoner. Regnskapspostene omfatter kostnader knyttet til lønn, kjøp av varer og tjenester.

Anleggsregistret er summert med alle anlegg som omfatter vann og avløp, forventet levetid og årlig avskrivningsgrunnlag, samt tilhørende årlige kalkulatoriske renter. Det er et eget ark for beregning av kalkulatoriske renter som viser årlig utvikling av rentenivået fra Norges bank med påslag for beregning av kalkyle renten. Det beregnes en kalkylerente som er lik årets gjennomsnittlige 5-årige swaprente, pluss et tillegg på 0,5 prosentpoeng¹⁰.

¹⁰ Jfr. § 5, fjerde ledd i Selvkostforskriften: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-12-11-1731?q=selvkostrforskriften>

Indirekte regnskapsposter

Kontaktperson fra EnviDan sier at det beskrives i selvkostmodellen hvordan vurderinger og dokumentasjon knyttet til fordelingsnøkler for indirekte kostnader er beregnet. Det foreligger videre dokumenterte kommentarer til den enkelte fordelingsnøkkel. Det er samme fordelingsnøkler fra år til år hos noen av fordelingsnøkklene tilknyttet indirekte regnskapsposter i Personal og organisasjon. Dette er fordelingsnøkkel for å fordele jobben som gjøres av servicetorget i kommunen opp imot selvkostområdene. Nøkkelen er ikke oppdatert siden beregningsverktøyet ble iverksatt i 2016. Det er behov for å gjøre en ny vurdering av kommunen om disse skal endres, ifølge kontaktperson fra EnviDan.

Økonomisjef sier at det har ikke vært vesentlig endringer i bemanningen på disse områdene siden 2014 og nøklene derfor er relativt uforandret. Nøklene gjennomgås i forbindelse med forkalkyle og etter kalkyle hvert år, men det har ikke vært grunnlag for endring. Ifølge økonomisjefen har nok antallet PC-er steget. Han mener derfor at en vurdering knyttet til denne nøkkelen kan vurderes nærmere.

Selvkostfond

Følgende tall er hentet ut fra selvkostmodellen og viser utvikling av selvkostfondet for vann og avløp i kommunen.

Tabell 2. Fondsutvikling 2016-2021 for vann og avløp (tall i tusen)

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Selvkostfond vann 31.12	196	310	-59	-559	-826	-614
Årlig resultat vann	- 43	108	-372	-493	-257	226
Selvkostfond avløp 31.12	384	600	360	227	308	517
Årlig resultat avløp	- 61	207	-252	-139	77	201

Kilde: kommunens selvkostmodell

Tabellen viser at det var et underskudd knyttet i selvkostfondet til vann og et overskudd knyttet til selvkostfondet til avløp den 1.1.2021. Fondet for vann viste den 31.12.2021 et underskudd på kroner 614 000.

For avløp viser tabellen et overskudd på kr 517 000 per 31.12.2021. Overskuddet fra 2017 på kr 600 000 er ikke brukt fullt ut innenfor femårs perioden, og kroner 209 000 var ubenyttet ved utgangen av 2021.

Kontaktperson fra EnviDan sier at det gis en oversikt over fondene for vann og avløp i kommunens selvkostmodell. Dette for å gi kommunen oversikt over fem årsreglene for fondsbruk for vann og avløp. Det er kommunen selv som må følge opp informasjon i selvkostmodellen og sikre at fem årsreglene overholdes. Økonomisjef sier at for avløp er

gebyrene justert noe opp i forkant av det store investeringsprosjektet på Vegset. Dette ble betydelig forsinket, og blir ferdig i 2022.

4.3 Vurdering

Selvkost skal danne grunnlaget for renovasjonsgebyret for vann- og avløpsgebyret. Dette innebærer at kommunen ikke kan tjene penger på gebyret.

- *Krav:*
 - *Relevante regnskapsposter for direkte kostnader er brukt i beregningene.*
 - *Relevante regnskapsposter for indirekte kostnader er brukt i beregningene.*
 - *Håndtering av fondsmidler er i samsvar med retningslinjer og krav til selvkost.*

Revisors vurdering:

Beregning for selvkost for vann og avløp er i hovedsak samsvar med krav

Kommunens beregning av selvkost innen vann og avløp er utført i samsvar med krav knyttet til føring av direkte kostnader, indirekte kostnader og fondsmidler for vann.

Avløpsfondet hadde per 31.12.2017 et overskudd på kr 600 000, i 2018 var det et underskudd på kr 252 000 og i 2019 var det et underskudd på kr 139 000. Dette gir et mindre beløp på kr 209 000 som er ubrukt innen utgangen av 2021 i selvkostfond avløp. Dette samsvarer ikke med kravene i selvkostforskriftens § 8, 2.ledd. Den sier at et overskudd som er avsatt til selvkostfondet, skal tilbakeføres ved å finansiere et fremtidig underskudd, senest i det femte året etter at overskuddet oppsto. Kommunen har budsjettet med underskudd i 2022 og 2023 som vil bruke opp overskuddet, men dette er noe for seint i henhold til kravene. Det er revisors inntrykk at det planlagte avløpsanlegget på Vegset skulle ferdigstilles tidligere, og bruke de ubenyttede fondsmidlene.

Det er også behov for en revidering av kostnadsnøkler knyttet til indirekte kostnader da noen av disse er fra 2016, ifølge dokumentasjon tilknyttet kommunens selvkostmodell. Faste fordelingsnøkler må oppdateres med jevne mellomrom, slik at utgiftene gjenspeiles på en mest mulig riktig måte, ifølge veileder til selvkostforskriften, punkt 7.2.

Det er etablert rutiner og praksis for å kvalitetssikre tallgrunnlaget årlig i kommunen. Dette gjennomføres i prosessen med årsbudsjettet og etterkalkylen.

5 GEBYRUTVIKLING OG FAKTURERINGSRUTINER.

Kontrollutvalget ønsket at vi innhentet informasjon om kommunens vann- og avløpsgebyr samt faktureringsrutiner tilknyttet gebyrene. Dette beskrives i de neste to delkapitlene. Først beskrives gebyrutviklingen med en oppsummering, deretter faktureringsrutinen for vann- og avløpsgebyr.

5.1 Gebyrutvikling

I selvkostmodellen legges det inn både vedtatte og antatte fremtidige investeringer i anleggsregisteret. Dette for å gi et anslag på gebyrutviklingen i kommunen. For vann er ikke investeringene knyttet til Vest-Snåsa vannanlegg på kroner 4,2 millioner lagt inn i selvkostmodellen. Finansiering ble vedtatt i sak om budsjett og økonomiplan i kommunestyret, desember 2021, sak 63/21. Utviklinga i gebyr for vann bygger på kommunestyrets valg av løsning for vannanlegget og scenario 2 som bygger på valgt løsning for utbygginga av vannanlegget, vedtatt i sak 49/21. Dokumentene viser følgende utvikling i kommunen for vann og avløpsgebyret i tabellen under:

Tabell 3. Kostnads- og inntektsfordeling – vann 2020 – 2026 (Scenario 2, høsten 2021)

Gebyr normalhusholdning	Forbruk (m³)	2022	2023	2024	2025	2026
Årsgebyr inklusiv mva.	150,00	8 433	10 056	10 346	10 861	10 013

Kilde: kommunen

Tabell 4. Kostnads- og inntektsfordeling – avløp 2021 – 2026 (februar 2022)

Gebyr normalhusholdning	Forbruk (m³)	2022	2023	2024	2025	2026
Årsgebyr inklusiv mva.	150,00	8 823	9 264	10 074	9 335	9 276

Kilde: kommunens selvkostmodell for 2021

Tabellene over viser at vanngebyret stipuleres med en økning fra kroner 8 433 i 2022 til kroner 10 013 i 2026. Dette gir en økning på kroner 1 580 i perioden. Avløpsgebyret stipuleres med en økning fra kroner 8823 i 2022 til kroner 9276 i 2026. Dette gir en økning på kroner kr 453 i perioden. Vi ser at vanngebyret er på sitt høyeste i 2025 med kroner 10 861 mens avløpsgebyret er på sitt høyeste i 2024 med kroner 10 074. Dette gitt at forutsetningene i modellen videreføres.

Følgende fremtidige investeringer er lagt inn i selvkostmodellen for avløp og vil medføre økte kapitalkostnader:

Tabell 5. Aktuelle fremtidige investeringer avløp

Anlegg – avløp	Tall i kr
Pumpestasjon Hireita	150 000
Avløp/overvann Vinje	2 000 000
Avløpsanlegg på Vegset	7 500 000

Kilde: kommunens selvkostmodell

Tabell 6. Årsgebyr for vann og avløp 2021 sammenlignet med landet for øvrig

Nøkkeltall for 2021	Snåsa	Landet uten Oslo
Årsgebyr for vannforsyning - ekskl. mva. (kr)	7 394	4 033
Årsgebyr for avløpstjenesten - ekskl. mva. (kr)	6 755	4 435

Kilde: SSB

Tabellen viser at både kommunens vann- og avløpsgebyr ligger over landet for øvrig i 2021. Ifølge SSB legges årsgebyrtallene frem på følgende måte:

Dersom stipulert årsgebyr er mest utbredt i kommunen oppgis beløpet en standard enebolig på 120 m² bruksareal betaler. Dersom vannmåler er mest utbredt oppgis prisen for et forbruk på 150 m³, inkludert eventuell fast del

5.1.1 Revisors oppsummering

Informasjonen viser at både vann og avløpsgebyret er stipulert økt de neste årene grunnet kjente investeringer på begge områdene. For vann viser informasjonen at et gjennomsnittsgesbyr med forbruk på 150 m³ vil øke fra kr 8 433 til kr 10 861 i 2024 for så å reduseres noe frem til 2026. For avløp viser gebyret en økning på kr 8 823 i 2022 til kr 10 074 i 2024 for så å reduseres noe til 2026. Kommunestyret vedtar årsgebyret for vann og avløp årlig, noe som kan medføre endringer på gebyrene knyttet til uforutsette kostnader i denne perioden. Videre viser tall fra SSB at kommunens årsgebyr vann og avløp ligger over landet for øvrig i 2021.

5.2 Faktureringsrutiner vann og avløp

Snåsa kommune benytter IT-systemet ISY Pro¹¹ for administrasjon/fakturagrunnlag og for innkreving av kommunale avgifter til vann, avløp, slam og eiendomsskatt. Systemet henter eiendomsinformasjon fra eiendomsregisteret, og automatiske oppdateringer sikrer oppdaterte data for innkreving av gebyr.

Ansatte fra kommunen sier at tidligere benyttet kommunen IT-systemet KomTek og det var etablert felles rutiner blant kommunene i Indre Namdal på bruken av systemet. Fra 2021

¹¹ Produkter - ISY ProAktiv - Norconsult Informasjonssystemer (nois.no)

inngikk kommunen samarbeid om felles IT-system ISY Pro med Steinkjer og Inderøy kommune. Kommunen er ny bruker av systemet og har så langt fulgt leverandørens manualer. Fakturering i 2021 var delvis også gjennomført ved bistand fra leverandør og i tett samarbeid spesielt med erfarne brukere hos Steinkjer kommune. Det legges nå vekt på å lage lokale rutiner tilpasset kommunes behov i 2022. Selv om systemet er nytt vil fortsatt mange av de tidligere rutinene fungere, men det er behov for en revisjon av disse.

I systemet «ISY Pro» kan man sile ut enkeltrapporter på abonnenter som man ønsker å undersøke, hvor de får råd om å sjekke for lekkasjer, dersom det oppdages betydelig økning i vannforbruket. De ansatte oppfatter at det kun har vært få feil i faktureringsgrunnlaget knyttet til vann og avløp.

Snåsa kommunes gebyrregulativ stiller ikke krav om vannmålere til private abonnenter. Imidlertid innser de fleste at vannmåler vil lønne seg, og kommunen opplever og anbefaler at vannmåler benyttes. Næringseiendom skal betale etter vannmåler etter vedtak i kommunal forskrift.

Kommunale forskrifter for vann og avløp ble vedtatt i kommunestyret 28.06.01, sak 46/01 og gjeldende fra 1. januar 2002. Der vises det til følgende under forbruksgebyr – variabel del, side 12, § 6:

Næringseiendommer og offentlige virksomheter betaler forbruksgebyr basert på faktisk (målt) vannforbruk og pris pr. m³. Forbruket måles med installert vannmåler ... Øvrige abonnenter betaler etter faktisk vannforbruk, ev. etter stipulert forbruk ...

Kommunens gebyrregulativ for 2022 er vedtatt av kommunestyret i sak 63/21. Der vises det til følgende under avgiftsregulativet for vann, kloakk og slamtømming og abonnementsgebyr:

-
- Abonnementsgebyr for næring betales av næringseiendommer og offentlige virksomheter
 - Abonnementsgebyr for bolig betales av bolig og fritidseiendommer
 - Alle abonnenter i en brukerkategori betaler likt abonnementsgebyr
 - Forbruksgebyr beregnes på grunnlag av målt eller stipulert forbruk ...
-

I intervjuene med ansatte er det opplyst om følgende feilkilder knyttet til fakturagrunnlaget for gebyret til vann og avløp:

- Manglende innmelding av montering eller endring av vannmåler er en kritisk faktor hos næringseiendommer. Her har det vært uheldige enkelttilfeller der et fåtall har gått over lengre tid. Informasjon om montering av vannmåler er et ansvar for anleggseier. Slike anlegg vil da ofte feilaktig få sitt forbruk beregnet ut fra areal. Når slike tilfeller blir avdekket blir anlegget avregnet og faktura sendt.
- Det er nylig etablert gateadresser på alle eiendommer i kommunen. Hvis ikke innbyggere som flytter internt i kommunen varsler eiendomsregisteret¹² kan det oppstå misforståelser i form av at adressen blir feil. Da overstyrer data fra folkeregisteret grunnlagstall som endres i kommunens systemer. Noen flytter i kommunen, men kommunen følger ikke opp om de har meldt dette inn til eiendomsregisteret. Når dette blir feil neste år opplyser kommunen om at dette følger av data de mottar fra matrikkelen som overstyrer kommunens data på området. Videre er det leietaker som mottar faktura, mens purring går til hjemmelshaver av bygget. Kommunen prøver å rydde opp dersom det blir feil her.

5.2.1 Revisors oppsummering

Kommunen har innført et nytt system for innkreving av vann- og avløpsgebyr fra 2021. Kommunen har ikke etablert rutiner for innlegging av gebyrgrunnlaget, noe det administrativt arbeides med, ifølge intervju. Det har vært enkelttilfeller av feil i gebyrgrunnlaget til innbyggerne i dette arbeidet.

¹² Folkeregisteret - Flyttesiden.no

6 HØRING

En foreløpig rapport er sendt på høring til kommunedirektør i Snåsa kommune den 5.5.2022. Høringssvaret er mottatt fra kommunalsjef utviklingsenheten den 9.8.2022 og er vedlagt i rapportens vedlegg 2. Revisor har ikke endret rapporten i etterkant av kommunens høringssvar.

7 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

7.1 Konklusjon

Er kommunens vannforsyning av tilstrekkelig kvalitet?

Revisor konkluderer med at kommunens vannanlegg er av tilstrekkelig kvalitet og sikrer tilstrekkelig leveringssikkerhet. Tilhørende distribusjonsnett er i hovedsak i tilfredsstillende stand i dag og kjente behov er vedtatt utbedret. Det mangler en vannplan som gir oppdatert informasjon om vannanleggene.

Er kommunens avløpssystem av tilstrekkelig kvalitet?

Revisor konkluderer med at i hovedsak har kommunens avløpssystem med tilhørende ledningsnett av tilstrekkelig kvalitet og kjente behov er vedtatt utbedret. Det mangler en avløpsplan som gir oppdatert informasjon om avløpsanleggene.

Er beregning av selvkost for vann og avløp i henhold til kommunelovens krav?

Revisor konkluderer med at selvkost innen vann og avløp er i hovedsak utført i samsvar med gitte krav. Det er noen mindre mangler knyttet til avsetninger og bruk i selvkostfond for avløp, som ikke samsvarer med kravene i regelverket. Videre er det behov for revisjon av noen av fordelingsnøkklene til indirekte kostnader fra 2016 i beregningene.

Kommunens gebyrer for vann og avløp er høye sammenlignet med landet for øvrig i 2021. Det var 470 innbyggere tilknyttet kommunens vannanlegg i 2021. Det er tre kommunale vannanlegg og fire private vannanlegg i kommunen. Det var 1140 innbyggere tilknyttet kommunens avløpsanlegg i 2021. Totalt var det 2033 innbyggere i Snåsa kommune i 2021.

7.2 Anbefalinger

Revisor anbefaler Snåsa kommune å revidere vann- og avløpsplan som behandles politisk. Dette for å sikre et helhetlig informasjonsgrunnlag og å gi en oversikt over status, behov og utfordringer i kommunens vann- og avløpstjeneste.

KILDER

Lov

Kommuneloven (LOV-2018-06-22-83)

Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg (LOV-2019-03-16-12)

Forurensningsloven (LOV-2021-07-34)

Forskrifter

Forskrift om selvkost (FOR-2019-12-11-1731)

Forurensningsforskriften (FOR-2004-12-14-3341)

Drikkevannsforskriften (FOR-2016-12-22-1868)

Veileder

Veileder til selvkostforskriften, KMD, H-2465, november 2020

Annet

Rapport – Uavhengig gransking av hendelse ved Kleppe vannverk 2019, utarbeidet av SINTEF, 29.1.2021.

Rapport – kommunalt investeringsbehov for vann og avløp 2021-2040, Norsk Vann, utarbeidet av SINTEF og Norconsult, 25/2021.

VEDLEGG 1 – UTLEDNING AV REVISJONSKRITERIER

Ifølge forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner (§ 15) skal det etableres revisjonskriterier for gjennomføring av forvaltningsrevisjon. Revisjonskriterier er de krav og forventninger som forvaltningsrevisjonsobjektet skal revideres/vurderes i forhold til. Disse kriteriene skal være begrunnet i, eller utledet av, autoritative kilder innenfor det reviderte området. Slike autoritative kilder kan være lov, forskrift, forarbeider, rettspraksis, politiske vedtak (mål og føringer), administrative retningslinjer, samt statlige føringer og praksis. I denne forvaltningsrevisjonen har vi benyttet oss av følgende kilder til revisjonskriterier:

Vannanlegg

Kommunene har etter kommunelovens § 25-1 plikt til å ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Ansvar for internkontrollen er lagt til rådmannen. Dette gjelder der kommunen er vannanleggseier.

Vannverkseiers plikt til å etablere og følge opp internkontroll følger av drikkevannsforskriftens § 7. Denne internkontrollen skal være tilpasset virksomhetens art og omfang, og skal dokumentere hvordan kravene i forskriften etterleves. Vannverkseier skal videre blant annet ha oversikt over vannverkets organisasjon. Det skal dokumenteres hvor ansvar, oppgaver og myndighet er plassert. Internkontrollen skal også omfatte rutiner for håndtering og forebygging av avvik. Internkontrollen skal være skriftlig dersom vannforsyningssystemet produserer minst 10 m³ drikkevann pr døgn. Det er vannverkseier som skal sikre at internkontrollen er oppdatert og at alle som jobber med oppgaver knyttet til vannverket arbeider i samsvar med denne. I tillegg skal vannverkseier søke Mattilsynet om plangodkjenning av vannforsyningssystemet som er satt i drift etter 1.1.2017. I søknaden skal etablerings- og driftsplaner dokumenteres.

Drikkevannsforskriftens § 9 slår fast at vannforsyningssystemet skal være dimensjonert for å levere tilstrekkelig mengder drikkevann til enhver tid, og videre at det skal legges til rette for levering av nødvann. Av bestemmelsen framgår det at vannforsyningssystemet skal kunne levere nødvann til drikke og personlig hygiene uten bruk av det ordinære distribusjonssystemet.

Vannverkseier skal også gjennomføre nødvendige tiltak og utarbeide driftsplaner for å kunne levere tilstrekkelig mengder drikkevann under normale forhold. I tillegg skal det gjennomføres nødvendige beredskapsforberedelser og det skal utarbeides en plan for beredskapsøvelser. Denne planen skal vannverkseier sikre er oppdatert og følges.

Som grunnlag for beredskapsplanen skal virksomheten (kommunen som vannverkseier) utarbeide risiko- og sårbarhetsanalyse. På denne måten skal vannverkseier identifisere farene som må forebygges, fjernes eller reduseres slik at det kan leveres tilstrekkelig mengde vann

til tilfredsstillende kvalitet. Kvalitet på vann defineres som at vannet skal være klart og uten framtreddende lukt, smak og farge. Risiko- og sårbarhetsanalysen skal være oppdatert, og vannverkseier må planlegge og gjennomføre tiltak for å forebygge, redusere eller fjerne farene.

Ifølge drikkevannsforskriftens § 5 skal vannverkseier påse at drikkevannet tilfredsstiller kravene til kvalitet, mengde og leveringssikkerhet når det leveres til mottaker. Dette betyr at vannet skal være helsemessig trygt. Vannet skal være hygienisk betryggende, klart og uten framtreddende lukt, smak eller farge. Det skal ikke inneholde fysiske, kjemiske eller biologiske komponenter som kan medføre fare for helseskade i vanlig bruk. I § 19 vises det til at vannverkseieren skal utarbeide en prøvetakingsplan for vannforsyningssystemet.

Det er angitt konkrete kvalitetskrav som vannet skal oppfylle i vedlegget til forskriften. Kvalitetskravene vedrører grenseverdier for ulike substanser, og også prøvetaking og kontroll. Grenseverdiene skal overholdes til enhver tid, og gjelder som hovedregel på det stedet vannet blir levert. Det er beskrevet hvilke rutiner som gjelder ved prøvetaking. Prøvetaking gjøres for å ivareta kontrollen med vannkvaliteten både med hensyn til mikrobiologiske (bakterier, parasitter etc.), kjemiske/fysiske og sensoriske parametere.

Alle vannforekomster som brukes til uttak av drikkevann og hvor uttaket er mer enn 10 m³ vann per dag i gjennomsnitt eller forsyner flere enn 50 personer, skal identifiseres og registreres jf. § 17 i drikkevannsforskriften. Dette gjelder også vannforekomster som er planlagt for slik bruk i fremtiden. Forekomster av overflatevann utpekt som drikkevannskilder og som gir mer enn 100 m³ per dag i gjennomsnitt, skal overvåkes i samsvar med krav. Vannforekomster identifisert som drikkevannskilder etter denne bestemmelsen skal oppfylle miljømålene i forskriftens § 4 – § 7 og kravene til råvann for drikkevann i annet regelverk, slik at omfanget av rensing ved produksjon av drikkevann reduseres.

Vannverkseier skal varsle abonnentene straks ved mistanke på avvik ved vannleveransen som kan utgjøre helsefare jf. drikkevannsforskriftens § 23. Vannverkseier skal videre sikre at abonnentene til enhver tid har tilgang til oppdatert informasjon om drikkevannskvaliteten.

Mattilsynet¹³ har oppfølging av vannkvaliteten i Norge. Norge har satt mål for å bedre vannkvaliteten. Målet er at drikkevannet skal være trygt. Mattilsynet peker på at den største utfordringen for drikkevannet i Norge er distribusjonssystemet. Vannrørene våre er gjennomgående gamle, og utskiftingen går sakte. En av tre liter produsert drikkevann forsvinner i lekkasjer, og når aldri abonnenten. Hull i rørene kan også gjøre at forurensninger blir sugd inn. Sammen med regelverket for drikkevann gir de nasjonale målene føringer for

¹³ https://www.mattilsynet.no/mat_og_vann/drikkevann/nasjonale_maal_vann_og_helse/

arbeidet med å levere trygt og nok drikkevann. I praksis betyr det at vannverkseierne må sette søkelys på områder som er utpekt som særlig viktige. Eksempler er leveringssikkerhet og utbedring av vannrørene. Vann i nødstilfeller er viktig for kommunens beredskap.

Utlede revisjonskriterier:

- Kommunens vannanlegg skal ha tilfredsstillende kapasitet og drikkevannskvalitet.

I dette ligger det at drikkevannet skal tilfredsstillende krav til lukt, smak og farge samt at det skal overholde fastsatte grenseverdier. Vedlikeholds- og fornyingsplanen skal være oppdaterte i kommunen. Vannanleggene skal ha et dokumentert internkontrollsystem, som blant annet ivaretar en systematisk prøvetakingsplan som etterleves.

- Kommunens vannanlegg skal ha tilfredsstillende leveringssikkerhet.

I dette ligger det at det skal være tilrettelagt for reservevann ved kriser. Videre skal vaktordninger og beredskapsplaner som sikrer levering av tilstrekkelig med drikkevann være etablert. Kommunen skal ha system for å informere innbyggerne om vannkvaliteten og avvik/brudd knyttet til vannleveransen.

- Distribusjonssystemet skal være i tilfredsstillende stand slik at lekkasjer unngås.

I dette ligger det at drifts- og vedlikeholdsbehov skal være beskrevet for distribusjonssystemet. Det skal også være lagt til rette for systematisk rensing av ledningsnettet.

Avløpsanlegg

Kommunens ansvar for avløpsområdet¹⁴ er jf. miljødirektoratet som følger:

- ha oversikt over hvilke renskrav som gjelder for de ulike områder i kommunen
- oversikt over utslippstillatelser og anleggenes tilstand
- være ansvarlig for drift og vedlikehold av anlegg som helt eller delvis eies av kommunen

Kommunene har etter kommunelovens § 25-1 plikt til å ha internkontroll med administrasjonens virksomhet for å sikre at lover og forskrifter følges. Ansvar for internkontrollen er lagt til rådmannen. Dette gjelder der kommunen er avløpsanleggseier.

¹⁴ <https://www.miljodirektoratet.no/myndigheter/avlop/saksbehandling/roller-og-ansvar-pa-avlopsområdet/sentrale-plikter-og-oppgaver-pa-avlopsområdet/>

Forurensningsloven § 2 nr. 1 slår fast at det skal arbeides for å hindre at forurensning oppstår eller øker, og for å begrense forurensning som finner sted. I forurensningsforskriftens § 13-6 heter det at avløpsnettets skal, uten at det medfører uforholdsmessig store kostnader, dimensjoneres, bygges, drives og vedlikeholdes med utgangspunkt i den beste tilgjengelige teknologi og fagkunnskap. Det skal særlig tas hensyn til avløpsvannets mengde og egenskaper, forebygging av lekkasjer og begrensnings av forurensning av resipienten som følge av overløp.

Forurensningsforskriften definerer krav til utslipp av avløpsvann. Snåsa kommunes kommunale avløpsanlegg har utslipp av kommunalt avløpsvann fra tettbebyggelse med samlet utslipp mindre enn 2000 personekvivalent eller personenheter - pe til ferskvann og elvemunning eller mindre enn 10 000 pe til sjø jf. kapittel 13. For anlegg under 50 pe gjelder ikke kapittel 13, men reguleres av kapittel 12.

Personekvivalent, pe defineres i forskriften til den mengde organisk stoff som brytes ned biologisk med et biokjemisk oksygenforbruk målt over fem døgn, BOF5 - biologisk oksygenforbruk, på 60 gram oksygen per døgn. Avløpsanleggets størrelse i pe beregnes på grunnlag av største ukentlige mengde som samlet går til overløp, renseanlegg eller utslippspunkt i løpet av året, med unntak av uvanlige forhold som for eksempel skyldes kraftig nedbør. For mindre avløpsanlegg (<50 pe) det vil si enkelthus og -hytter, benyttes generelt 1 person = 1 pe¹⁵. Dersom flere boliger eller hytter er tilknyttet et fellesanlegg, kan det på grunn av sannsynligheten for samtidighet reduseres noe på antall pe per enhet.

Det er kommunen selv som godkjenner søknader om tillatelse til etablering av avløpsanleggene, jf § 13-4. Avløpsnettets skal dimensjoneres, bygges, drives og vedlikeholdes med teknologi som håndterer mengde og egenskaper, forebygge lekkasjer, begrensnings av forurensning som følge av overløp. Det skal foreligge dokumentasjon for rehabilitering av avløpsnettets, videre skal det foreligge oversikt over overløp samt lekkasjer av betydning.

Utslippsstedet for avløpsvann fra renseanlegg skal lokaliseres og utformes slik at virkningene av utslippet på resipienten blir minst mulig og at brukerkonflikter unngås, herunder slik at utslippet ikke medfører fare for forurensning av drikkevann eller sjenerende lukt jf. § 13-9, og 13 -10.

Renseanlegget skal dimensjoneres, bygges, drives og vedlikeholdes av fagkyndige slik at det har tilstrekkelig yteevne under alle klimatiske forhold som er normale for stedet der det ligger.

¹⁵ <https://www.nibio.no/tema/miljo/mindre-avlop/kommuneveiledning/sporsmal-og-svar-til-forurensningsforskriften>

Ved utformingen av anlegget skal det tas hensyn til variasjoner i mengde avløpsvann i løpet av året. jf. § 13-11.

Den ansvarlige for renseanlegget skal sørge for at det tas prøver av rensset avløpsvann dersom renseanlegget omfattes av kravene i § 13-7, § 13-8 bokstav a eller b. Når prøver tas, skal tilført vannmengde måles og registreres. Det skal minst tas følgende antall prøver: 6 prøver per år fra avløpsanlegg under 1000 pe og 12 prøver per år fra avløpsanlegg større enn eller lik 1000 pe.

Kommunen kan i samsvar med forurensningsloven oppheve eller endre vilkår knyttet til avløpsanleggs gitte tillatelser eller trekke de tilbake jf. § 13-17.

Utlede revisjonskriterier:

- Kommunen avløpsanlegg skal være av god kvalitet.

I dette ligger det at kommunen skal ha oversikt over avløpsanlegg hvor dimensjonering, vedlikehold og oppgraderinger skal være dokumentert. Rensekrav som gjelder for kommunens avløpsanlegg, skal være beskrevet og følges. Videre sikre at avløpsanleggene har tilstrekkelig kapasitet for rensing.

- Ledningsnett skal være i tilfredsstillende stand.

I dette ligger det at ledningsnettet er dimensjonert, og vedlikehold skal foretas ut fra behov i avløpsanlegget. Beredskaps- og vaktordning skal være etablert for avløpsanleggene.

Selvkost

Lov om kommunale vass- og avløpsanlegg gir kommunen myndighet til å innkreve vann- og avløpsgebyrer. Gebyrene skal ikke overstige kommunens nødvendige kostnader på henholdsvis vann- og avløpssektoren. Kommunestyret fastsetter størrelsen på avgiftene i forskrift. Kommunens hjemler følger av forurensningsforskriften kapittel 16. Kommunen kan kreve full eller delvis dekning av sine kostnader til anlegg, drift og vedlikehold av avløpsanlegg, jamfør forurensningsloven § 25. Innkrevingen av avgifter skal være i samsvar med lov om kommunale vass- og kloakkavgifter.

Kommunen Kommunelovens §15-1 andre ledd sier at samlet selvkost for en tjeneste skal tilsvare merkostnaden ved å yte tjenesten. Tredje ledd sier at samlet selvkost skal fastsettes ut fra følgende prinsipper:

- a. Kostnadene skal beregnes ut fra gjennomførte transaksjoner og anskaffelseskost

- b. Investeringskostnadene skal beregnes ut fra avskrivningene på investeringene og beregnete rentekostnader
- c. Investeringskostnadene skal fordeles over den tiden investeringene forventes å være i bruk

Det er fastsatt en egen selvkostforskrift (FOR-2019-12-11-1731). Forskriften gjelder for beregningen av samlet selvkost for et tjenesteområde når det er fastsatt i lov eller forskrift at kommunens eller fylkeskommunens gebyrer ikke skal være større enn kostnadene ved å yte tjenesten (§1).

Beregningsgrunnlag

Beregningsgrunnlaget for selvkost er regnskapsførte utgifter eller kostnader og regnskapsførte inntekter (§3 første ledd).

I beregningsgrunnlaget inngår både direkte og indirekte driftskostnader. §4 sier at direkte driftskostnader omfatter kostnader til arbeid, varer og tjenester som brukes for å produsere og yte selvkosttjenesten. Indirekte driftskostnader omfatter kostnader til stabs- og støttetjenester, fellestjenester og kontrollfunksjoner som utfyller eller understøtter selvkosttjenesten. Andelen indirekte driftskostnader som tilordnes selvkost, skal gjenspeile selvkosttjenestens bruk av disse tjenestene og funksjonene. Kostnader til administrativ ledelse, folkevalgte organer etter kommuneloven § 5-1 eller eierorganer skal ikke inngå i selvkost.

Både direkte og indirekte kapitalkostnader skal inngå i beregningsgrunnlaget. §5 slår fast at kapitalkostnader omfatter avskrivninger og nedskrivninger av varige driftsmidler, reversering av nedskrivninger og beregnete rentekostnader. Hovedprinsippene er at anleggsmidler skal beregnes ut fra prisen på anskaffelsestidspunktet. Avskrivningene skal foretas planmessig utover den utnyttbare levetiden til det varige driftsmidlet. Den utnyttbare levetiden kan settes lik avskrivningsperioden i virksomhetens årsregnskap.

Kalkylerente

Rentekostnadene skal beregnes ut fra årets gjennomsnittlige restverdi på de varige driftsmidlene og kalkylerenten. Kalkylerenten er lik årets gjennomsnittlige 5-årige swaprente med et tillegg på ½ prosentpoeng.

Paragraf 5 femte ledd omtaler at indirekte kapitalkostnader som kan henføres til indirekte driftskostnader skal enten tilordnes selvkost på samme måte som indirekte driftskostnader, eller settes lik 5 prosent av de indirekte driftskostnadene etter fratrekk for inntekter knyttet til selvkostområdet.

Selvkostfond

Overskudd og underskudd i selvkost reguleres i §8. Årets samlede selvkost utgjør gebyrgrunnlaget. Årets gebyrinntekter kan føre til at det blir overskudd eller underskudd. Overskudd skal settes av på et selvkostfond og underskudd skal dekkes av selvkostfond. Et overskudd som er avsatt til selvkostfondet, skal tilbakeføres ved å finansiere et fremtidig underskudd senest i det femte året etter at overskuddet oppsto. Et underskudd som er fremført, skal dekkes inn av et fremtidig overskudd senest i det femte året etter at underskuddet oppsto. Et underskudd kan likevel fremføres ut over fem år, hvis dette er nødvendig for at brukerne ikke skal betale for fremtidig bruk av gjennomførte investeringer. Et selvkostfond skal renteberegnes. Ved årets slutt skal det legges til beregnede renteinntekter på et selvkostfond. Renteinntektene skal beregnes ut fra årets gjennomsnittlige beholdning på fondet og kalkylerenten.

Dokumentasjon

Det stilles det krav til at kommunen og fylkeskommunen skal ha dokumentasjon av hvordan beregningen av samlet selvkost er gjort og dokumentasjonen skal oppbevares i minst fem år. (§9)

Operasjonaliserte revisjonskriterier:

Kommunen har brukt følgende i sine beregninger av selvkost:

- Relevante regnskapsposter for direkte kostnader er brukt i beregningene.
- Relevante regnskapsposter for indirekte kostnader er brukt i beregningene.
- Håndtering av fondsmidler er i samsvar med retningslinjer og krav til selvkost.

VEDLEGG 2 – HØRINGSSVAR

VS: Oversendelse av høringsrapport - forvaltningsrevisjon av vann- og avløpstjenesten i Snåsa kommune

Are Tomter <are.tomter@snasa.kommune.no>

Til Arve Gausen

Kopi Roy Bjarne Hemmingsen; Gunnvald Granmo; Ola Øra

Du svarte på meldingen 09.08.2022 11:27.

Svar Svar til alle Videre send

tir. 09.08.2022 11:10

Høringsbrev signert.pdf 855 KB Høringsrapport.pdf 553 KB

Hei

Konklusjonen i rapporten viser til noen utfordringer ved driften av vannverkene. Dette er kjente ting for oss, og noe vi jobber med å utbedre. Ellers viser rapporten at det i stor grad leveres tilstrekkelige mengder med tilstrekkelig kvalitet av både vann og avløp, og at avgiftene står til utgiftene som er i vannverket.

Med Hilsen
Are Tomter

Snåasen tjielte / Snåsa Kommune

Tjielteåvtehke evtiedimmien ektievoete/
Kommunalsjef utviklingsenheten

Telefon : 992 71 015

Hovedkontor: Brugata 2, Steinkjer

Tlf. 907 30 300 - www.revisjonmidtnorge.no

Budsjettkontroll pr. 31.08.2022

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Møtedato

15.09.2022

Saknr

15/22

Saksbehandler Eva J. Bekkavik

Arkivkode FE-033

Arkivsaknr 20/175 - 22

Forslag til vedtak

Kontrollutvalget tar budsjettkontroll pr. 31.08.2022 til orientering.

Vedlegg

Budsjettkontroll kontrollutvalget

Saksopplysninger

For å holde kontrollutvalget godt informert om sin økonomiske status legger sekretariatet herved fram en økonomisk oversikt pr. 31.08.2022.

Vedlegg

Konto	Tekst	Regnskap pr. 31.08.2022	Budsjett 2022	Til disposisjon
10800	Godtgjørelse folkevalgte	0	8 700	8 700
10801	Møtegodtgjørelse	11 500	9 800	-1 700
	Tapt arbeidsfortjeneste		10 200	10 200
10990	Arbeidsgiveravgift 5,1%	587	2 000	1 413
11002	Abonnement faglit./tidsskrift	2 125	2 500	375
11150	Servering møter	1 350	2 000	650
11200	Samlepost annet forbruksmateriell og tjenester	2 328	0	-2 328
11500	Kurs, oppholdsutgifter	0	30 000	30 000
11600	Kjøregodtgjørelse	0	1 000	1 000
11701	Skyss- reiseutgifter		1 500	1 500
11900	Leie av lokaler og grunn	1 339	0	-1 339
11950	Avgifter, gebyrer, lisenser o.l.	3 700	7 500	3 800
	Kontrollutvalget	22 929	75 200	52 271
12700	Revisjon Midt-Norge SA	343 332	515 000	171 668
13501	Konsek Trøndelag IKS	111 000	222 000	111 000
		477 261	812 200	334 939

Konto 11200 Faktura for konsulent innenfor VAR -området i forbindelse med forvaltningsrevisjon (deltok i bakgrunnsundersøkelsen).

Konto 11900 Leie av lokaler ved Snåsa Hotell i forbindelse med kontrollutvalgets møte 19.05.22

Konto 12700 Kjøp av revisjonstjenester tom. august 2022.

Konto 13501 Kjøp av sekretariatstjenester tom. juni 2022.

Forslag til budsjett 2023 med økonomiplan 2023-2026 for kontrollutvalget

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Møtedato

15.09.2022

Saknr

16/22

Saksbehandler Eva J. Bekkavik

Arkivkode FE-033

Arkivsaknr 20/175 - 23

Forslag til vedtak

Kontrollutvalgets forslag til økonomiplan for 2023 – 2026 og budsjett for 2023 med en ramme på kr. 836.600,- inkludert kjøp av revisjonstjenester og sekretariatstjenester for kontrollutvalget, vedtas.

Forslaget skal følge innstillingen til årsbudsjett etter kommuneloven § 14-3 til kommunestyret.

Vedlegg

Budsjett 2023 med økonomiplan 2023-2026

Reglement - Godtgjørelse til folkevalgte

Saksopplysninger**Budsjettbehandlingen for kontrollorganene.**

I henhold til forskrift om kontrollutvalg og revisjon (§ 2), går det frem at kontrollutvalget utarbeider forslag til budsjett for kontrollarbeidet i kommunen. Kontrollutvalgets forslag til budsjetttramme for kontrollarbeidet skal følge formannskapetets budsjettinnstilling til kommunestyret. Kontrollutvalget fremmer herved en sak om budsjett for kontrollutvalgets virksomhet og kjøp av revisjons- og sekretariatstjenester for 2023 i Snåsa kommune. Kontrollutvalgets budsjett vil inneholde utgiftene til selve driften av utvalget, samt utgiftene knyttet til kjøp av sekretariatstjenester for kontrollutvalget og kjøp av revisjonstjenester.

Kontrollutvalget

Ved oppsett av budsjettforslag for 2023 for kontrollutvalgets egen virksomhet, har sekretariatet tatt utgangspunkt i kontrollutvalgets forslag til budsjett for 2022 og justert godtgjøringen til utvalget jf. Reglement for folkevalgtes arbeidsvilkår.

Vi har i beregningene tatt utgangspunkt i at kontrollutvalget nå består av 5 medlemmer og avviker inntil 5 møter i året. Når det gjelder tapt arbeidsfortjeneste har sekretariatet gjort et anslag basert på reglene i kommunens reglement, samt innspill fra kontrollutvalgets medlemmer.

Posten kontingent er medlemskap i Forum for Kontroll og Tilsyn, satsen ble fastsatt på årsmøte 08.06.2022.

Alle faste medlemmer har abonnement på fagbladet Kontroll og revisjon (tidligere Kommunerevisoren).

I tillegg er det lagt inn noen midler til kurs og faglig oppdatering for at kontrollutvalget skal ha mulighet til å skaffe seg kunnskap og ha mulighet til å delta i erfaringsutveksling og samlinger sammen med andre kontrollutvalg.

Det er ikke tatt hensyn til eventuelle andre endringer som følge av økonomiplanarbeidet i kommunen.

Det er lagt inn en økning på ca. 5 prosent per år videre i økonomiplanperioden. Nivået må vurderes årlig i forbindelse med budsjettet.

Kontrollutvalgets sekretariat

Kommunestyret i Snåsa kommune vedtok i 2017 å gå inn som eier i det nye selskapet

Konsek Trøndelag IKS, samt å kjøpe sekretariatstjenester for kontrollutvalget hos selskapet. Representantskapet i Konsek Trøndelag IKS vedtok budsjettet for 2023 på møte den 25.04.2022. Budsjettet er basert på en honorarmodell vedtatt av representantskapet.

Kjøp av revisjonstjenester

Kommunestyret i Snåsa kommune vedtok i 2017 å gå inn som eier i det nye revisjonsselskapet Revisjon Midt-Norge SA, samt å kjøpe revisjonstjenester fra selskapet. Budsjett 2023 og økonomiplan 2023-2026 er basert på årsmøtets budsjettvedtak 01.11.2021.

Budsjett 2023

Den totale rammen for kontrollutvalget, inkludert kjøp av revisjons- og sekretariatstjenester, blir etter dette kr. 836.600,- som er en økning på kr. 24.400,- fra 2022.

Spesifisert budsjett for 2023 og økonomiplan for 2023-2026 følger med som vedlegg til saken.

Konklusjon

Kontrollutvalgets sekretariat foreslår en budsjettramme på kr. - for kontrollutvalget for 2023, dette inkluderer også kjøp av revisjons- og sekretariatstjenester. Vi anser dette for å være en nøktern budsjettering, samtidig som vi mener dette gir et realistisk bilde av forventede utgifter for kontrollutvalgets virksomhet i kommende år.

Forslag til budsjett for 2023 for kontrollutvalget

Konto	Tekst	Budsjett 2023	Budsjett 2022
10800	Ledergodtgjørelse	5 000	8 700
10801	Møtegodtgjørelse	19 000	9 800
	Tapt arb.fortj.	10 000	10 200
10990	Arbeidsgiveravgift 5,1%	1 700	2 000
11002	Abonnement faglit./tidsskrift	2 200	2 500
11150	Servering møter	3 500	2 000
11500	Kurs, oppholdsutgifter	30 000	30 000
11600	Kjøregodtgjørelse oppg.pl.	3 000	1 000
11700	Skyss- reiseutgifter	4 000	1 500
11950	Avgifter, gebyrer, lisenser o.l.	3 700	7 500
	Kontrollutvalget	82 100	75 200
12700	Revisjon Midt-Norge SA *	526 000	515 000
13501	Konsek Trøndelag IKS	228 500	222 000
	Totalsum	836 600	812 200

* Honorar revisjon er kun et anslag, endelig budsjett vil bli fastsatt av Revisjon Midt-Norge SA sitt årsmøte høsten 2022.

Økonomiplan for perioden 2023 – 2026:

	Budsjett- 2023	Anslag for 2024	Anslag for 2025	Anslag for 2026
Kontrollutvalget	82 100	86 000	90 000	95 000
Sekretariat	228 500	236 000	243 000	250 000
Revisjon	526 000	537 000	548 000	560 000
Sum driftsutgifter	836 600	859 000	881 000	905 000

SAMLET SAKSFRAMSTILLING

Utvalg	Møtedato	Saksnr.
Snåsa formannskap	18.06.2019	83/19
Snåsa kommunestyre	27.06.2019	44/19

POLITISK ORGANISERING SNÅSA

Vedlagte dokumenter:

Arbeidsgruppens forslag til politisk organisering i Snåsa kommune for perioden 2019-23, samt forslag til politisk godtgjørelse for samme periode.

Ikke vedlagte dokumenter:

Hjemmel for behandling:

Formannskapet opprettet i sitt møte den 7. mai 2019 følgende arbeidsgruppe til å jobbe fram et forslag til politisk organisering og godtgjørelse til folkevalgte for perioden 2019-23: Ordfører Tone Våg, Gruppeleder for Senterpartiet Trine Vaag og rådmannen.

Saksopplysninger:

Arbeidsgruppen har gjennomført ett møte og kommet fram til følgende vurderinger og forslag:

Vurdering:

Tilbakemeldinger fra dagens medlemmer av kommunestyret viser at medlemmene ikke syns det er spesielt givende å delta i arbeidet som lokalpolitiker. Viser til undersøkelse presentert av KS under kommunestyremøte 25.april 2019, hvor det blant annet kom fram at kun 22% av dagens representanter mente at det ga mersmak å sitte i kommunestyret.

Det har vist seg i flere kommuner at folkevalgte representanter syns det blir veldig mye «lesestoff» til alle møter, og at den enkeltes påvirkning i enkeltsaker er minimal. I mange tilbakemeldinger vises det også til at administrasjonen har for stor makt, og at det kun er et engere utvalg – medlemmer av Formannskapet – som har reell påvirkning på de sakene som er til behandling. Dette kan ha ulike årsaker, men det er klart at det vil være en forskjell på politikere som kun møtes 8 – 10 ganger i året når Kommunestyret har møte, sammenliknet med de som møtes kanskje opp mot 20 ganger i året som

Formannskap, og enda mer opp til de som gjennom sitt verv har sitt daglige virke i kommunehuset, slik som ordfører og ofte delvis varaordfører. Vi må imidlertid ikke glemme at de som er valgt inn som medlemmer i Kommunestyret er *folkevalgte*, noe som innebærer at de er lekfolk som er valgt av kommunens innbyggere til å passe på at administrasjonen drifter kommunen på en best mulig måte, innenfor de rammer, lover og regler som til enhver tid er gjeldende, samt etter kommuneplanen sammen med de politiske styringssignaler som er og blir gitt. De folkevalgte skal også legge rammer – økonomiske og langsiktige planer – for den driften administrasjonen skal gjennomføre. I den nye kommuneloven er dette klargjort enda sterkere enn i dagens. Skille mellom administrasjon og politikk.

Skal vi på best mulig måte ta dette innover oss. Ta hensyn til hva som er kommet fram i KS sin undersøkelse, samt det faktum at det må legges til rette slik at folkevalgte får en reell mulighet til å føre tilsyn med, og ha påvirkning på, den måten administrasjonen drifter Snåsa kommune, da bør vi gjøre noe med den politiske organiseringen vi har i dag. Vi tror det er viktig å engasjere *alle* folkevalgte, heve statusen til de folkevalgte noe som bl.a. bør gjøres gjennom økonomisk godtgjørelse, men også gjennom tilretteleggelse av det daglige politiske arbeidet som folkevalgt. De folkevalgte må få et likeverdig grunnlag seg imellom for å kunne fatte vedtak til det beste for kommunens innbyggere. Da er det viktig at alle folkevalgte får delta, og ha innflytelse, i planarbeidet og skaffe seg et eierforhold til de planer og føringer som vedtas, og som igjen skal være førende for administrasjonens drift av Snåsa kommune til daglig.

Forslag til Politisk organisering fra nytt kommunestyre høsten 2019

Kommunestyret vil fra og med neste kommunestyreperiode 2019-23 bestå av 17 representanter med vararepresentanter.

Vi organiserer alle de 17 faste medlemmene, pluss to vararepresentanter inn i ett Formannskap eller et av to Hovedutvalg.

Et **Formannskap** med 5 medlemmer utgått blant de faste medlemmene av Kommunestyret.

Det opprettes et **hovedutvalg for Helse, Omsorg, Velferd, Oppvekst** bestående av 7 medlemmer, hvor alle er medlemmer av kommunestyret, eller er en av de to vararepresentantene til kommunestyret som skal inn i et hovedutvalg.

Det opprettes også et **hovedutvalg for Teknisk, Landbruk, Miljø, Utvikling, Næring og kultur** bestående av 7 medlemmer, hvor alle er medlemmer av kommunestyret, eller er en av de to vararepresentantene til kommunestyret som skal inn i et hovedutvalg.

På denne måten aktiviseres alle 17 kommunestyremedlemmer, pluss 1.vararepresentant til kommunestyret for de to største partiene. Med de store oppgavene vi har foran oss når det gjelder rullering av planverket i Snåsa kommune vil dette kunne være med på å gi en mer interessant oppgave som folkevalgt. Viktig da at de ulike representantene ikke

sitter og behandler saker de har som profesjon i sin arbeidshverdag. Viktig at folkevalgte er likestilte lekfolk, og dermed på likt grunnlag kan legge føringer og ha kontroll med administrasjonens arbeide.

Noen av dagens utvalg kan på denne måten legges inn i hovedutvalgene.

Formannskapetets rolle blir å være tettere på administrasjonen, holde kontroll og innstille på saker innenfor økonomi, prinsipielle vedtak, overordnede planer og trekke linjer, ankeorgan for enkeltsaker behandlet i hovedutvalg m.m..

Nemder, råd og utvalg:

<i>Kontrollutvalget:</i>	Fortsetter som i dagens modell, hvor mindretallet peker ut leder og hvor minst ett medlem må være medlem av kommunestyret.
<i>Plan- og byggekomiteen:</i>	Legges inn under hovedutvalget for Teknisk, landbruk osv..
<i>Viltnemda:</i>	Fortsetter som i dag.
<i>Eldres råd:</i>	Fortsetter som i dag – Formannskapet velger en tiltredende.
<i>Snåsa Bygdamuseum:</i>	Fortsetter som i dag.
<i>Administrasjonsutv.:</i>	Formannskapet med tiltredelse fra de tillitsvalgte organisasjoner og administrasjonen.
<i>Klientutvalg:</i>	Legges inn under Hovedutvalg for Helse, Omsorg, Velferd og Oppvekst. Alternativt kan Hovedutvalget selv bestemme at et mindre antall av Hovedutvalgets medlemmer skal utgjøre Klientutvalget.
<i>Takstnemd for eiendomsskatt:</i>	Fortsetter som i dag.
<i>Overtakstnemd for eiendomsskatt:</i>	Fortsetter som i dag.
<i>Ungdommens råd:</i>	Fortsetter som i dag – Formannskapet velger en tiltredende.
Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne:	
Beredskapsrådet:	<i>(Beredskapsrådet er kommunens samarbeidsorgan i beredskapssaker, og er underlagt formannskapetets tilsyns- og samordningsplikt).</i>

GODTGJØRELSE TIL FOLKEVALGTE I SNÅSA KOMMUNE

Ordfører

Ordførervervet beregnes til 100%. Ordførervervet godtgjøres med 85% av den årlige faste godtgjørelse for stortingsrepresentanter fra og med konstituering av det nyvalgte kommunestyre i Snåsa kommune høsten 2019. Godtgjørelsen utbetales månedlig med 1/12 av årsgodtgjørelsen. Godtgjørelsen gir ikke opptjening av feriepenger.

Godtgjørelsen inkluderer all møtgodtgjørelse og representasjon i Snåsa kommunes, og

våre samarbeidspartneres regi. Ordfører meldes inn i pensjonsordningen hos KLP. Ordførers mobiltelefonutgifter dekkes i helhet med 80% av innlevert fakturas pålydende. Den resterende 20% ansees som ordførers private forbruk.

Varaordfører

Varaordførervervet beregnes til 20%. Vervet godtgjøres tilsvarende med 20% av ordførergodtgjørelsen fra og med konstituering av det nyvalgte kommunestyre i Snåsa kommune høsten 2019. Godtgjørelsen utbetales månedlig med 1/12 av årsgodtgjørelsen. Godtgjørelsen gir ikke opptjening av feriepenger.

Godtgjørelsen inkluderer all møtegodtgjørelse i Snåsa kommunes regi og inkluderer i tillegg vanlige varaordføreroppdrag, korte vikaroppdrag for ordfører og stedfortreder oppdrag for ordfører under vanlig ferie på ca. En måned hvert kalenderår. Det stilles arbeidsplass til rådighet ved kommunehuset etter avtale.

Ved ordførers fravær utover det som er nevnt overfor her på mer enn 14 dagers varighet, utbetales i tillegg en forholdsmessig del av ordførergodtgjørelsen. Ved slike tilfeller refunderes ikke tapt arbeidsfortjeneste.

Øvrige medlemmer av Formannskapet

Disse får en fast årlig godtgjørelse på kr. 30.000,- som inkluderer all møtegodtgjørelse i Snåsa kommunes regi. Fravær fra mer enn 1/3 del av møtene fører til en reduksjon på 50%, og ved fravær på mer enn 2/3 del av møtene faller godtgjørelsen bort i sin helhet. I dette siste tilfellet utbetales møtegodtgjørelser for gjennomførte møter. Godtgjørelsen utbetales halvårsvis.

Ved dokumentert tapt arbeidsfortjeneste dekkes dette i tillegg til godtgjørelsen. Udokumentert tapt arbeids dekkes med kr. 1.500,- tilsvarende.

Øvrige medlemmer i Kommunestyret og Hovedutvalg

Disse får en fast møtegodtgjørelse pr. møte på kr. 750,-. Ledere av Hovedutvalgene får kr. 1.000,- pr. møte i Hovedutvalgene.

Godtgjørelsen utbetales halvårsvis.

Ved dokumentert tapt arbeidsfortjeneste dekkes dette i tillegg til godtgjørelsen. Tilsvarende udokumentert tapt arbeidsfortjeneste dekkes med kr. 1.500,-.

Nemder, råd og utvalg:

Utvalgsledere gis, med unntak av for Ungdommens råd, en møtegodtgjørelse på kr. 1.000,- pr. møte.

Leder av ungdomsrådet gis en årlig godtgjørelse på kr. 3.000,-.

For alle disse utvalg – opplistet under «Nemder, råd og utvalg» - gis det en møtegodtgjørelse på kr. 500,- pr. møte for alle øvrige medlemmer.

Møtegodtgjørelse

Møtende varamedlemmer i kommunestyremøter og til møter i hovedutvalg, mottar kr. 750,- pr. møte.

Ad.hoc-komiteer

Ved oppnevning av slike komiteer tilstås leder av komiteen en møtegodtgjørelse på kr. 1.000,- pr. møte. Øvrige medlemmer i samme situasjon får kr. 750,- pr. møte.

Eksempler på slike komiteer kan f.eks. være opprettelse av Byggekomite knyttet til ett eller flere større konkrete prosjekter.

Beverting på kommunale møter

Ved alle møter i kommunal regi på kveldstid, med en forventet varighet på mer enn 2 timer bekoster kommunen en enkel bevertning – kaffe/te, frukt eller liknende.

Ved heldagsmøter i Kommunestyret serveres varm mat.

Rådmannens forslag til innstilling/vedtak:

Snåsa kommunestyre vedtar ovenstående som politisk organisering fra og med konstituering av nytt kommunestyre for perioden 2019 – 23.

Snåsa kommunestyre vedtar ovenstående godtgjørelse til folkevalgte fra og med konstitueringen av nytt kommunestyre for perioden 2019 – 23.

Begrunnelse:

Som «vurderinger» ovenfor i dette saksframlegget.

Behandling/vedtak i Snåsa formannskap den 18.06.2019 sak 83/19

Behandling:

Omforent endringsforslag.

1. Følgende setning tas ut.

Viktig da at de ulike representantene ikke sitter og behandler saker de har som profesjon i sin arbeidshverdag.

2. Det inntas at råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne er et lovpålagt organ

3. Følgende setning endres fra;

På denne måten aktiviseres alle 17 kommunestyremedlemmer, pluss 1.vararepresentant til kommunestyret for de to største partiene.

Til;

På denne måten aktiviseres alle 17 kommunestyremedlemmer, pluss 2 vararepresentanter for kommunestyre.

Votering.

Forslag til innstilling med omforent endringsforslag ble enstemmig vedtatt som innstilling for kommunestyre.

Snåsa formannskaps innstilling:

Snåsa kommunestyre vedtar ovenstående som politisk organisering fra og med konstituering av nytt kommunestyre for perioden 2019 – 23 med følgende endringer.

1. Følgende setning tas ut.
Viktig da at de ulike representantene ikke sitter og behandler saker de har som profesjon i sin arbeidshverdag.
2. Det inntas at råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne er et lovpålagt organ
3. Følgende setning endres fra;
På denne måten aktiviseres alle 17 kommunestyremedlemmer, pluss 1.vararepresentant til kommunestyret for de to største partiene.
Til;
På denne måten aktiviseres alle 17 kommunestyremedlemmer, pluss 2 vararepresentanter for kommunestyre.

Snåsa kommunestyre vedtar ovenstående godtgjørelse til folkevalgte fra og med konstitueringen av nytt kommunestyre for perioden 2019 – 23.

Begrunnelse:

Som «vurderinger» ovenfor i dette saksframlegget.

Behandling/vedtak i Snåsa kommunestyre den 27.06.2019 sak 44/19

Behandling:

Møyfrid Skavlan fremmet følgende tilleggsforslag.

1. Det gjennomføres evaluering av utvalgsstruktur med tanke på organisering og nytteverdi høsten 2021.

Mari Wang Riseth fremmet på vegne av Sosialistisk Venstreparti følgende endringsforslag.

Ordførervervet godtgjøres med 70 % av den årlige faste godtgjørelse for stortingsrepresentanter fra og med konstituering av det nyvalgte kommunestyre i Snåsa kommune høsten 2019.

Votering.

Møyfrid Skavlan sitt tilleggsforslag ble enstemmig vedtatt.

Mari Wang Riseth sitt endringsforslag falt med 18 stemmer mot 3 stemmer.

Formannskapets forslag til innstilling med de vedtatte endringer ble enstemmig vedtatt.

Snåsa kommunestyres vedtak:

Snåsa kommunestyre vedtar ovenstående som politisk organisering fra og med konstituering av nytt kommunestyre for perioden 2019 – 23 med følgende endringer.

1. Følgende setning tas ut.
Viktig da at de ulike representantene ikke sitter og behandler saker de har som profesjon i sin arbeidshverdag.
2. Det inntas at råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne er et lovpålagt organ
3. Følgende setning endres fra;
På denne måten aktiviseres alle 17 kommunestyremedlemmer, pluss 1.vararepresentant til kommunestyret for de to største partiene.

Til;

På denne måten aktiviseres alle 17 kommunestyremedlemmer, pluss 2 vararepresentanter for kommunestyre.

4. Det gjennomføres evaluering av utvalgsstruktur med tanke på organisering og nytteverdi høsten 2021.

Snåsa kommunestyre vedtar ovenstående godtgjørelse til folkevalgte fra og med konstitueringen av nytt kommunestyre for perioden 2019 – 23.

Begrunnelse:

Som «vurderinger» ovenfor i dette saksframlegget.

Referatsaker

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Møtedato

15.09.2022

Saknr

17/22

Saksbehandler Jorunn Sund

Arkivkode FE-033, TI-&17

Arkivsaknr 22/188 - 2

Forslag til vedtak

Referatene tas til orientering.

Vedlegg

Advokatfirma konkluderer med at Helseplattformen brøt forskrift

Avslag på etterlønn var ulovlig vedtak

Formannskapets feil endret neppe utfallet i kommunestyret

Ganske opplagt at ansatt bør få fri

Ikke automatisk inhabil fordi man har behandlet samme sak før

Ytringsfriheten kan ikke begrenses mer for folkevalgte enn andre

Advokatfirma konkluderer med at Helseplattformen brøt forskrift

Kommunal Rapport 29.08.2022

Advokatfirmaet Wiersholm konkluderer med at Helseplattformen har brutt forskriften om offentlige anskaffelser.

NTB

Bruddet gjelder bruken av konsulenter fra Ernst & Young (EY), som ble større enn opprinnelig kunngjort.

– Jeg er fornøyd med å få bekreftet at bruddet ikke karakteriseres som grovt. Læringspunktene fra den juridiske gjennomgangen tar vi med oss, sier styreleder Helge Garåsen i en [pressemelding](#).

Før sommeren [bestilte styret en gjennomgang av konsulentbruken](#) til et e-helseprosjektet etter [et oppslag i Adresseavisen](#).

[Helseplattformen](#) er en felles digital tjeneste for helsetjeneste og pasienter i Midt-Norge. Den eies av Helse Midt-Norge og flere kommuner i Midt-Norge.

Utvidelse på 526 prosent

Advokatfirmaet har regnet seg fram til at plattformen har brukt 438 millioner kroner på konsulentavtalen.

Sammenlignet med kunngjøringen er det en utvidelse på 526 prosent, mens det sammenlignet med andre tall i anbudspapirene er en økning på 192 prosent.

– Vår konklusjon er ganske tydelig på at dette avropet overstiger verdien i betydelig grad og representerer en ulovlig endring, sa advokat Jan Fougner i Wiersholm ifølge [avisa](#) da han presenterte rapporten på fredagens styremøte.

Må være mer realistisk

Styret trekker fram at et sentralt læringspunkt er at anslått verdi i fremtidige anskaffelser må være mer realistisk, og at regelverket ikke ville blitt brutt hvis man hadde anslått beløpet til 500 millioner kroner.

Videre er løpende overvåking av volum et annet læringspunkt.

Avslag på etterlønn var ulovlig vedtak

KommunalRapport 01.08.2022, Jan Fridthjof Bernt er professor emeritus ved Universitetet i Bergen.

Kan kommunestyret innvilge fritak, men avslå etterlønn?

SPØRSMÅL: Jeg leser i Kommunal Rapport om [en ordfører som søkte om fritak fra ordførervervet](#) under forutsetning om innvilgelse av tre måneders etterlønn. Alternativt søkte han om fritak fra 1. august, med 1,5 måneders etterlønn.

Da kommunestyret skulle behandle saken, vedtok de å innvilge fritak fra ordførervervet for resten av valgperioden, men avslo – i strid med innstillingen fra kommunedirektøren – å gi noen etterlønn.

Kan kommunestyret gjøre dette?

SVAR: Fritak fra verv som folkevalgt kan etter kommuneloven § 7–9 andre avsnitt etter søknad gis til den som «ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til vesentlig ulempe».

Kommunestyret har ingen plikt til å gi slikt fritak selv om lovens vilkår for dette er oppfylt, men om det skjer, er utgangspunktet søknaden om fritak fra den folkevalgte. Kommunestyret kan derfor ikke gi fritak med andre rammer eller annet innhold enn det som er angitt der.

Hvis ikke dette er akseptabelt for kommunestyret, må de avslå søknaden og eventuelt be om en ny søknad som det kan innvilge.

Når ordfører her søker om slik etterlønn den første tiden etter at han fratrer, må det anses som en bindende forutsetning for søknaden, og vedtaket i kommunestyret må derfor anses som et avslag på denne.

Neste spørsmål bli så om kommunestyret hadde adgang til å avslå søknaden om etterlønn. Ut fra lovens ordlyd kan det se ut som om kommunestyret står fritt her. I kommuneloven § 8–8 første avsnitt står det at folkevalgte «som har vervet som sin hovedbeskjeftigelse, kan søke om ettergodtgjøring når de fratrer vervet».

Men i andre avsnitt omtales dette i en regel om avkorting som «Retten til ettergodtgjøring», og i forarbeidene fremgår det at det er slik loven skal forstås: Den folkevalgte må altså søke om etterlønn, men når det er gjort, har hun en rett til slik etter reglene i denne paragrafen.

Det betyr at kommunestyrets vedtak om fritak uten etterlønn var ulovlig, og søknad om fritak må behandles på nytt. I mellomtiden er utgangspunktet at når det ikke foreligger lovlig vedtak om fritak, er ordføreren fortsatt ordfører.

Men hvis ordfører rent faktisk har fratrådt på grunnlag av kommunestyrets vedtak, og ikke mottar godtgjøring fra kommunen etter dette, må han ha krav på etterlønn fra dette tidspunktet.

Slik godtgjøring vil han da ha krav på i alminnelig oppsigelsestid (tre måneder) hvis ikke annet er fastsatt i kommunal forskrift, se kommuneloven 8–6 første avsnitt andre setning.

Formannskapets feil endret neppe utfallet i kommunestyret

Kommunal Rapport 15.08.2022, Jan Fridthjof Bernt er professor emeritus ved Universitetet i Bergen.

Er vedtaket ugyldig på grunn av feil i voteringstema?

SPØRSMÅL

Formannskapet i en kommune behandlet forslag til ny arealplan til utlegging til høring etter plan- og bygningsloven § 11–14. I møtet ble det fremmet flere alternative forslag til endringer i det fremlagte forslaget fra administrasjonen. Forslagsstillerne bak to av disse ba om at det ble foretatt punktvis votering over enkeltpunktene i disse forslagene.

Dette ble avvist av ordføreren, som foreslo at det bare skulle votes for eller mot hvert av disse forslagene som helhet. Ordførerens forslag ble vedtatt mot stemmene fra disse to forlagsstillerne. Det ble deretter ble det votert samlet over forslagene, som begge ble avvist.

I en henvendelse fra et kommunestyremedlem og medlem av plan- og bygningsutvalget ble Statsforvalteren bedt om å ta henvendelsen opp til lovlighetskontroll av eget tiltak etter kommuneloven § 27–1. Statsforvalteren fant imidlertid at det her ikke var tale om et «endelig vedtak» slik kommuneloven § 27–2 første avsnitt bokstav a krever.

Statsforvalteren fant det likevel riktig å knytte noen merknader til saken «som ledd i sitt veiledningsoppdrag», og i sitt første svar til klager og kommunen fremholdt hun at den valgte voteringsmåten var ulovlig når forlagsstillerne ønsket punktvis votering over sine forslag. Kommunen sa seg enig dette.

Kommuneadvokaten mente imidlertid at denne feilen ikke kunne ha betydning for gyldigheten av formannskapets vedtak, i og med at her var tale om en feil som ikke kunne ha betydning for vedtakets innhold.

Kommuneadvokaten viste til at formannskapets medlemmer stemte på sine egne «pakker», og at det ikke var grunn til å regne med at en punktvis votering kunne ha medført et annet resultat.

Mot dette anførte klager at vedtaket om samlet – pakkeris – votering over disse forslagene satte rammer ikke bare for voteringen, men i praksis også for debatten over saken. Man kunne da ikke se bort fra at det som kom fram med en slik videre ramme for debatten, kunne ha påvirket andre medlemmer av formannskapet, og dermed fått konsekvenser for hva som ble vedtatt.

Hva er din vurdering av dette spørsmålet?

SVAR

Her er vi inne på to ganske kompliserte og finurlige rettslige problemstillinger. Den første er:

Kunne Statsforvalteren foreta lovlighetskontroll av formannskapets vedtak?

I kommuneloven kap. 27–1 fastslås at departementet – altså for kommunene Statsforvalteren – kan foreta «lovlighetskontroll av «vedtak» truffet av kommunalt organ.

«Vedtak» er her et videre begrep enn «vedtak» i forvaltningsloven § 2 første avsnitt bokstav a, som bare gjelder avgjørelser «som treffes under utøving av offentlig myndighet og som generelt eller konkret er bestemmende for rettigheter eller plikter til private personer».

«Vedtak» i folkevalgt organ under kommuneloven er alle avgjørelser som treffes ved votering i organet, uavhengig av innholdet av avgjørelsen.

Men i § 27–2 foretas det en avgrensning av hvilke avgjørelser som kan underkastes lovlighetskontroll. Dette kan bare kreves eller settes i gang for «endelige vedtak». I proposisjonen til kommuneloven slås fast at dette betyr at «Innstillinger fra et kommunalt organ til et annet, for eksempel fra formannskapet til kommunestyret, kan ikke være gjenstand for kontroll».

Det vedtaket som ble truffet av formannskapet her, var ikke en innstilling til kommunestyret, men et vedtak om å sende ut forslag til arealplan til høring etter plan- og bygningsloven § 11–14. I realiteten var det imidlertid tale om et forslag – og dermed en innstilling – fra formannskapet, med sikte på avsluttende behandling i kommunestyret. Formannskapets vedtak var utgangspunkt for saksbehandlingen, med etterfølgende høring som et ytterligere ledd i prosessen fram til kommunestyret.

Ut fra dette er det lite tvilsomt at kommuneadvokaten og Statsforvalteren hadde rett i at vedtaket i formannskapet ikke kan gjøres til gjenstand for lovlighetskontroll etter kommuneloven kapittel 27.

Dermed blir neste – og ikke enklere – problemstilling:

Blir kommunestyrets vedtak i saken ugyldig på grunn av feilen i formannskapets saksbehandling?

Det betyr at det først vil kunne bli spørsmål om lovlighets- og gyldighetskontroll når det foreligger et vedtak av kommunestyret. Tema for denne kontrollen vil i så fall være om den påviste feilen ved formannskapets saksbehandling innebærer en slik svikt i grunnlaget for kommunestyrets vedtak at dette blir ugyldig.

Her må vi ta utgangspunkt i det vurderingstemaet som er formulert i forvaltningsloven § 41. Dette er en bestemmelse bare om ugyldighet ved brudd på bestemmelsene om saksbehandling i denne loven, men det er lagt til grunn at den regelen som er formulert her, gjelder tilsvarende ved brudd på andre saksbehandlingsregler, så langt ikke annet er bestemt i lov.

Det generelle utgangspunktet er i tråd med denne bestemmelsen, at feil ved måten et vedtak blir truffet på eller grunnlaget for vedtaket, medfører at vedtaket blir ugyldig. Men, sies det i forvaltningsloven § 41, selv om det er gjort slike feil, «er vedtaket likevel gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold».

Vurderingstemaet er altså ikke om det kan påvises at feilen rent faktisk har hatt slik betydning, heller ikke om det er sannsynlig at den har påvirket vedtak, men bare om «kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold».

Her viser kommuneadvokaten til at ikke bare vedtaket om voteringstema, men også det avsluttende vedtaket med uttalelse om forslaget til arealplan, ble truffet med massivt flertall, og fremholder at det da ikke er grunn til å tro at utfallet av denne siste voteringen ville blitt et annet om det hadde blitt votert punktvis over de to alternative forslagene det her var tale om.

Ut fra dette er det nærliggende å si at alt tyder på at det var ekstremt usannsynlig at de to mindretallsforslagene ville fått tilslutning av flertallet i formannskapet, og dermed for vedtaket der.

Mot dette står et prinsipielt synspunkt: Når avgjørelser av denne typen treffes på grunnlag av i debatt i åpent møte, er tanken at dette skal skape et best mulig grunnlag for det enkelte medlems vurdering av saken før det stemmes over saken. Vi kan da ikke se bort fra muligheten av at en debatt og separat votering over disse enkeltforslagene ville kunne påvirke enkeltmedlemmers standpunkt til disse. Det er imidlertid usikkert hvor langt vi kan strekke dette synspunktet når stemmegivningen synes å ha fulgt partilinjer, og flertallet var så massivt.

I denne vurderingen er altså temaet ikke om formannskapsvedtaket kunne fått et annet innhold, men om det var en reell mulighet for at denne feilen under formannskapets behandling kan ha påvirket utfallet ved den etterfølgende behandling av saken i kommunestyret, etter at det hadde vært en offentlig høring om forslaget, der de aktuelle særforslagene må ha vært kjent.

I denne situasjonen synes jeg det ser ut som det «er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold». Jeg vil derfor tro at Statsforvalteren ikke vil finne grunn til å oppheve et etterfølgende vedtak av kommunestyret om arealplan, selv om det altså ble gjort en klar feil under behandlingen av saken i formannskapet.

Ganske opplagt at ansatt bør få fri

Kommunal Rapport 29.08.2022, Jan Fridthjof Bernt, professor emeritus ved Universitetet i Bergen.

Kan politikeren kreve fri fra nattevakt før møtet i kommunestyret?

SPØRSMÅL: En kommunestyrerepresentant jobber jevnlig nattevakt. Kommunestyremøtene er dagmøter og starter om morgenen. Har representanten krav på fri fra nattevaktjobben natten før et kommunestyremøte?

SVAR: Utgangspunktet er her bestemmelsen i [kommuneloven § 8–1](#) om plikt for medlemmer av kommunalt folkevalgt organ til «å delta i organets møter hvis de ikke har gyldig forfall». Plikter som arbeidstaker er som alminnelig regel ikke gyldig forfall.

Arbeidsgiver kan ut fra dette ikke motsette seg at den folkevalgte forsømmer sin jobb for å delta i slike møter, se [kommuneloven § 8–2](#) som gir arbeidstaker «krav på fri fra sitt arbeid når det er nødvendig på grunn av møteplikt i kommunale eller fylkeskommunale folkevalgte organer», men vil kunne avtale endring i arbeidstid og arbeidsoppgaver for den folkevalgte der det er mulig. Hun kan også trekke arbeidstaker i lønn for den tid hun er fraværende. Da får da arbeidstakeren krav på erstatning for tapt inntekt fra kommunene etter [kommuneloven § 8–3](#) tredje avsnitt.

Spørsmålet blir da om når møteplikten medfører at «det er nødvendig» at den folkevalgte får fri for sitt arbeid. Dette sies det lite om i forarbeidene til denne bestemmelsen, men i [NOU 1990:13](#) s. 190, med forslag til kommuneloven av 1992, bemerker utvalget om tilsvarende bestemmelse bl.a. at «Det er naturlig at retten også omfatter gruppemøter i umiddelbar tilknytning til kommunale og fylkeskommunale møter», altså situasjoner der det vil være fysiske mulig å kombinere arbeid med tilstedeværelse i selve møtet. Dette er en helt annen type situasjon enn det vi her står overfor, men realiteten er den samme: Det er ikke mulig for den folkevalgte å fungere tilfredsstillende i sitt verv hvis ikke hun kan få fri fra jobben i den tiden som er nødvendig forkant av møtet.

Etter min mening bør det ut fra dette være ganske opplagt at det som er fastsatt i loven om rett til fri fra jobb, må gjelde også selv om den folkevalgte rent fysisk vil kunne være til stede under møtene i de folkevalgte organene, hvis møtene er lagt slik at det er urimelig belastende for henne å kombinere arbeid som tilsatt og som folkevalgt. Vi er ikke tjent med en lovforståelse som tvinger folkevalgte til å velge mellom å si opp sin jobb eller å møte alvorlig sliten og uopplagt.

Ikke automatisk inhabil fordi man har behandlet samme sak før

Kommunal Rapport 22.08.2022, Jan Fridthjof Bernt, professor emeritus ved Universitetet i Bergen.

Kan en politiker behandle innsigelser i en plansak både i kommunestyret og i fylkesutvalget?

SPØRSMÅL: Nå har vi et spørsmål om habilitet i plansaker. Saken er at vi har folkevalgte som er medlem av fylkesutvalget i vår fylkeskommune, der de er med på å behandle og vedta innsigelser m.m. for reguleringsplaner, temaplaner og kommuneplan i vår kommune.

Hvordan blir det da med deres habilitet når de samme folkevalgte skal ta stilling til de samme innsigelsene som de var med på å behandle og vedta som fylkesutvalgsmedlemmer, men nå som kommunale folkevalgte?

Problemstillingen gjelder selvsagt også motsatt når de behandler en kommunal plan i fylkesutvalget som de har vært med og vedta i kommunen.

Dette er jo en problemstilling som gjelder folkevalgte i alle fylker og kommuner.

SVAR: Dette spørsmålet tar meg inn i plan- og reguleringsretten, et område jeg ikke er ekspert på, så det følgende må tas med forbehold om at det kan være noe jeg har misforstått eller oversett.

Problemstillingen er altså om et medlem av fylkesutvalget er inhabil i saker som angår kommunale reguleringsvedtak som hun har vært med på å treffe i den aktuelle kommunen, enten om innsigelser m.m. mot forslag til reguleringsplan, temaplan og kommuneplan, eller ved behandling av kommunal reguleringsplan i fylkesutvalget.

Som alminnelig utgangspunkt blir en folkevalgt eller en tilsatt ikke automatisk inhabil etter reglene i forvaltningsloven fordi hun har vært med og behandlet samme sak tidligere. I [kommuneloven § 11–10](#) har vi imidlertid noen særlige, og strengere, regler om inhabilitet for folkevalgte som kommer i tillegg til bestemmelsene i forvaltningsloven.

Én bestemmelse (andre avsnitt) utelukker folkevalgte som har vært med på å forberede eller treffe vedtak i en sak som tilsatt i kommunen eller fylkeskommunen, fra å delta ved behandlingen av samme sak i et folkevalgt organ.

Dette gjelder altså bare for folkevalgte som også er tilsatt i samme kommune eller fylkeskommune, ikke folkevalgte som «møter seg selv i døren» fordi de tidligere har vært med å behandle samme sak i et annet folkevalgt organ, f.eks. i et utvalg eller styre i kommunen eller fylkeskommunen. Denne regelen er dermed ikke relevant for de situasjonene som beskrives her.

Derneft har vi en enda strengere regel ved behandling av klage over kommunale vedtak etter [forvaltningsloven § 28](#) andre avsnitt. Ved slik klagebehandling er en folkevalgt som har vært med på å forberede eller treffe vedtaket, inhabil både til å delta i klageinstansens behandling av vedtaket, og ved forberedelsen av saken for klageinstansen.

I ingen av de situasjonene som beskrives her, er det imidlertid tale om klagesak etter forvaltningsloven, og denne regelen vil dermed ikke være aktuell her.

Det som da gjenstår, er om et medlem av fylkesutvalget som har vært med å treffe vedtak om planvedtak i kommunen, er inhabil etter den særlige regelen i [forvaltningsloven § 6](#) andre avsnitt, fordi dette må ses som «særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans upartiskhet». Men dette vil bare være aktuelt i helt spesielle situasjoner, der den folkevalgtes engasjement i saken går klart ut over det som naturlig følger av hennes politiske eller saklige engasjement i saken.

I praksis vil vel det måtte være i saker med særlig høyt konfliktnivå, der den folkevalgte har eksponert seg selv på en måte som ligger klart utenfor det som er normalt i et slikt verv.

Ytringsfriheten kan ikke begrenses mer for folkevalgte enn andre

KommunalRapport 08.08.2022, Jan Fridthjof Bernt er professor emeritus ved Universitetet i Bergen.

Kan formannskapet vedta hvordan en navngitt folkevalgt skal opptre?

SPØRSMÅL

Formannskapet har [fattet vedtak](#) om at en navngitt representant må forbedre sin opptreden på flere områder. Det gjelder blant annet måten vedkommende omtaler kommunen, vedtak og hvordan administrasjonen utfører vedtakene på. Kritik er greit, heter det, men «må likevel gjøres uten personangrep, uthenging på sosiale medier eller direkte usannheter».

Er dette noe et formannskap kan vedta?

SVAR

Som alminnelig utgangspunkt har folkevalgte i en kommune stor frihet med hensyn til hva de vil uttale seg om, og herunder rette kritikk mot både administrasjon og folkevalgte, så lenge det er tale om saker eller forhold som har tilknytning til kommunens virksomhet.

Det kan ikke settes grenser for denne ytringsfriheten for folkevalgte ut over det som gjelder for alle andre, i praksis i første rekke brudd på lovfestet taushetsplikt (se særlig forvaltningsloven § 13) eller erstatningsansvar for ærekrenkende utsagn (skadeserstatningsloven § 3–6 a).

Brudd på lovfestede begrensninger i ytringsfriheten kan i tilfelle bare påtales i straffesak eller ved privat søksmål for domstolene fra den som er ærekrenket. Verken kommunedirektør, ordfører, formannskap eller kommunestyr kan pålegge folkevalgte å avstå fra kritiske ytringer.

Dette gjelder både i og utenfor møter i folkevalgte organer, men hvis det i et møte fremkommer ytringer som er ærekrenkende eller brudd på lovfestet taushetsplikt, skal møteleder gjøre oppmerksom på dette og anmode den folkevalgte om å avstå fra slike.

Ellers står det som rettslig utgangspunkt ethvert medlem av folkevalgt organ fritt å gi uttrykk for sin kritikk mot forhold i kommunen, og mot organer og enkeltpersoner – folkevalgte og tilsatte. Men da må hun selvsagt være forberedt på at det tas til motmæle mot slik kritikk, i eller utenfor møte.

Dette kan skje ved innlegg i møte eller ytringer i offentlig debatt, ved kommentar fra ordfører eller leder av folkevalgt organ. Unntaksvis kan det skje ved vedtak i folkevalgt organ, der dette avviser påstander eller vurderinger fremsatt av en folkevalgt i mediene eller annen offentlig debatt.

Ved motinnlegg fra administrasjon til diskusjonen om hva som er gjort eller som burde gjøres, vil det gjerne være riktig å imøtegå både den beskrivelse som er gitt av faktiske forhold, og skjønnsmessige vurderinger av fremtidig utvikling ved ulike handlingsalternativer.

Det kan også være behov for å imøtegå kritikk av enkeltpersoner – folkevalgte eller tilsatte – men svaret må forholde seg til saksforholdet i den fremsatte kritikken, ikke til kritikerens person.

Slik imøtegåelse av kritikk må også kunne skje i form av et vedtak i et folkevalgt organ, men også her er det viktig at vedtaket retter seg mot sak eller generelle saksforhold, og ikke får form av en generell karakteristikk av en enkelt folkevalgt. Det må således ligge utenfor et formanskaps kompetanse å uttale at man ber et navngitt medlem «forbedre sin opptreden».

Det som derimot må være helt greit, er at et formannskap vedtar en generell uttalelse der man etter å ha fastslått at *«Kritisk omtale av kommunen, politiske vedtak og administrativ utførelse av vedtak er en selvsagt del av en folkevalgts ombudsrolle»*, legger til at *«Dette må likevel gjøres uten personangrep, uthenging på sosiale medier eller direkte usannheter.»*

Dette siste er imidlertid en skjønnsmessig etisk norm som ikke lar seg håndheve, men som er et godt prinsipielt utgangspunkt for kritikk og debatt om hva som forsvarlig opptreden.

Det bør vel føyes til at når det er tale om kritikk av navngitte folkevalgte, må terskelen for hva som kan aksepteres, være en god del høyere enn der slike angrep rettes mot tilsatte i kommunen.

Det er derfor helt på sin plass om formannskapet uttaler:

«Som folkevalgt må arbeidsgiverrollen tas på alvor. Det innebærer at administrativ kritikk må fremmes imot kommunedirektøren, ikke mot andre enkeltansatte.»

Alle tilsatte i kommunen handler på vegne av kommunedirektøren og er underlagt hennes instruksjonsmyndighet og kontroll, se kommuneloven § 13–1, der det fastslås at *«Kommunedirektøren skal lede den samlede kommunale eller fylkeskommunale administrasjonen»*.

Se også siste avsnitt, der det nå er fastslått at *«Kommunedirektøren har det løpende personalansvaret for den enkelte, inkludert ansettelse, oppsigelse, suspensjon, avskjed og andre tjenstlige reaksjoner, hvis ikke annet er fastsatt i lov»*.

Kritikk av tilsattes saksbehandling og ivaretagelse av andre funksjoner må dermed rettes til direktøren, også der utgangspunktet for denne er svikt fra en underordnet tilsatt – slik det jo oftest er. *«Kommunestyret kjenner kun kommunedirektøren.»*

Eventuelt

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Møtedato

15.09.2022

Saknr

18/22

Saksbehandler Jorunn Sund

Arkivkode FE-033, TI-&17

Arkivsaknr 22/188 - 4

Forslag til vedtak

Saken legges frem uten forslag til vedtak.

Saksopplysninger

Eventuelt

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Møtedato

15.09.2022

Saknr

18/22

Saksbehandler Jorunn Sund

Arkivkode FE-033, TI-&17

Arkivsaknr 22/188 - 4

Forslag til vedtak

Saken legges frem uten forslag til vedtak.

Saksopplysninger

Godkjenning av møteprotokoll 15.09.2022

Behandles i utvalg

Kontrollutvalget i Snåsa kommune

Møtedato

15.09.2022

Saknr

19/22

Saksbehandler Jorunn Sund

Arkivkode FE-033, TI-&17

Arkivsaknr 22/188 - 3

Forslag til vedtak

Møteprotokollen fra dagens møte i kontrollutvalget 15.09.2022, godkjennes